

ABONAMENTUL:

Pe un an . . . 28— Cor.
Pe jumătate an . . . 14— "
Pe 3 luni . . . 7— "
Pe o lună . . . 2-40 "

Numărul poporal:

Pe un an . . . 4— Cor.
Pe jumătate an . . . 2— "

Pentru România și

America . . . 10— franci.

Numărul de zi pentru România și străinătate pe an 40 franci.

ROMÂNUL

REDACȚIA
și ADMINISTRAȚIA:
Strada Batthyányi Nrul 2.
INSERTIUNILE
se primesc la administrație.

Mulțămite publice și Loc deschis costă șirul 20 filerți.

Manuscrisurile nu se înnapoiază.

Telefon pentru oraș, comitat și interurban Nr. 730.

Fără răspuns

de: Vasile Goldiș

Mă va înțelege orșicine, ce greu mi-a fost și ce greu îmi este să discut în publicitate cu d. Octavian Goga, care a fost unul dintre cei mai iubiți elevi ai mei, mai apoi prieten de principii, un tânăr, care avea toată încrederea mea și chiar adorația mea însuflețită de nădejdea, că în sfârșit nefericitul nostru neam a produs pe cântărețul pătimirii noastre, destinat pentru această sfântă chemare prin darul divin al talentului său poetic. Fericit este poporul, care-și are pe Tyrteul său, căci lanțurile robiei numai prin puterea dumnezeiască a însuflețirii se pot scutura. Eu vedeam pe Tyrteul nostru viitor în blondul tânăr și-mi era atât de drag.

Să mă creadă d. Octavian Goga și să mă creadă toți cetitorii acestor rânduri, că-mi moi condeii în absoluta sinceritate, când dau expresie adâncului meu regret, că soarta nemiloasă nu m'a cruțat de una dintre cele mai amare decepții și că „ferrea necesitas” a fatalității m'a adus în situația de a mă afla în halul acesta față de un suflet, care a stat numai acum câteva luni atât de aproape de sufletul meu.

Am cetit și am recitat „mărturisirea” d-lui O. Goga. Am cetit-o apoi din nou. Dinadins nu m'am pus imediat să-mi fac în publicitate reflexiile mele la articolul acesta atât de lung și atât de variat, căci nu credeam să fie adecvată adevărului prima impresie, ce mi-a făcut. După câteva zile l'am cetit din nou și m'am convins definitiv, că d. Octavian Goga se află într'o grozavă rătăcire. Vreau să fiu convins și acum de absoluta bunăcredință a amicului meu O. Goga, căci nu voiesc să înghit veninul convingerii contrare; destul de mare este durerea mea, că-l văd pe tânărul acesta apărând, cu o rezoluție aproape desperată, o cauză pierdută.

D. O. Goga numește discuția începută de „Tribuna” în chestia politice noastre, „discuție stearpă și fără rost”. Doar nu va susține d. Goga, că discuția aceasta noi am început-o? Cine a adus la ordinea zilei chestia „primenirii”? Cine a susținut, că actualul comitet național, cei mai mulți membri ai lui „sunt ramoliți”? Cine a afirmat, că pricina căderii noastre la alegerile parlamentare și la cele comitatense a fost pur și simplu „conducerea partidului?”

Dacă ar fi să judecăm deci logicește mărturisirea d-lui O. Goga, ar trebui să exclamăm plini de satisfacție malițioasă: „Iată recunoașterea păcatului. Iată, că însuși inițiatorul nefericitului curent de primenire își mărturisește greșala și confirmă adevărul, că toată discuția primenitorilor a fost stearpă și fără rost”.

Dar d. O. Goga trece cu aiere neimitabile de poet asupra acestei recunoașteri

a dumisale și revine asupra unei *idei fixe*, de care e stăpânit.

„Rostul sufletesc al generației mai nouă se abate din ogașa învechită a credințelor de demult. Tineretul a primit îndrumări schimbate, din cari și-a primit o *mentalitate aparte*. O revoluție intelectuală, din care ne-am ales cu un *spor de pricepere*.”

Convingeri literare intrupate din acest nou curent de producție schimbată. Generația acestei epoci a fost îndrumată spre orientări culturale superioare. *Concepția pur sentimentală, platonice a datoriiilor către neam s'a înlocuit cu raționamentul rigid, care-și găsește temeiul în cifrele statistice.*”

În frazele acestea se învălește esența mărturisirii d-lui O. Goga.

Adecă rostul sufletesc al generației nouă se abate din ogașa învechită a credințelor de demult? Or, d-le Goga, nu înțelegi dumneata, că asta e o afirmație, care așa fără nici o dovadă nu va să zică absolut nimic? Dumneata trebuia să ne arăți, care era ogașa învechită, și cari erau credințele de demult, și cari sunt în fața acestor credințe de demult credințele cele noi? Cu atâta dreptate, cu care afirmi dumneata nonsenzul acesta, aș putea eu să afirm, că dumneata ai produs toată harababura asta, fiindcă voiai pur și simplu să ajungi președintele comitetului național cu drept absolut de dispoziție în toate afacerile noastre.

„Tineretul a primit îndrumări schimbate, din cari și-a primit o *mentalitate aparte*”. Iarăș un absolut nonsens. În poezie se admite cum grano salis oareșicare misticism, dar în vorba de toate zilele și indeosebi în discuțiile politice se recere mai presus de toate *claritatea și precisiunea*. Deci ce îndrumări schimbate și pentru Dumnezeu, ce va să zică „*mentalitatea aparte*” a tinerimei? Or, *mentalitate aparte* înseamnă o *mentalitate*, ca la nealți oameni. Sunt convins, că d. Goga nu voia să o zică asta, dar nu știu ce voia să zică.

„O revoluție intelectuală, din care ne-am ales cu un *spor de pricepere*”. Va să zică acum suntem în stare a *pricepe* mai bine lucrurile, decât mai înainte. Numai *primenitorii* ori și noi ramoliții ne-am făcut mai pricepuți? Ce zici d-le Goga? Iarăș cuvinte, cari din punct de vedere al logicei n'au absolut nici un rost.

„Convingeri literare întâmplare din acest nou curent de producție schimbată”. Acum văd, că noi ramoliții totuș am rămas nepricepuți, căci oricât îmi frământ mintea, nu sunt capabil să înțeleg cuvintele acestea legate între olaltă în perfectă conformitate cu legile gramaticale, dar cari nu cuprind absolut nici un înțeles logic, nici o *noțiune*, care ar putea să fie definită având subiect și predicat.

„Generația acestei epoci a fost îndru-

mată spre orientări culturale superioare”. Frumos. Dar lucru curios, că noi din aceste orientări culturale superioare nu am observat până astăzi nimic. Lucru firesc, că am evoluționat. La evoluția asta am contribuit doar și noi. Pe Horatîu de pildă eu i l-am explicat d-lui Goga. Nici o laudă proprie, Goga și fără învățătura mea tot Goga ar fi. Dar vorba vine. Doar și noi am contribuit la evoluția noastră culturală, cum contribuie cel mai mic izvor de pădure la premenirea — întinsului Ocean.

Dar lucrul de căpetenie este totuși pleazna biciului. Cică *concepția pur sentimentală, platonice a datoriiilor către neam s'a înlocuit cu raționamentul rigid, care-și găsește temeiul în cifrele statistice.*”

Luptele de veacuri ale strămoșilor noștri pentru existența noastră națională, suplex libellus Valachorum, Inocențiu Micul, Șincai, Maior, Bărnuțiu, Iancu, Barițiu și șirul întreg al martirilor, al sfinților noștri — „concepție pur sentimentală, platonice a datoriiilor către neam?” Și acum d-nii dr. Nicolae Oncu, directorul „Victoriei” din Arad și cucernicul părinte Ciorogariu și iubitul nostru poet Goga — „*raționament rigid, care-și găsește temeiul în cifrele statistice?*”

Sunt sigur, că d. Goga nu și-a dat seama de cecece a scris. Ce ușor mi-ar fi mie acum să zic: A, da, ai deplină dreptate poete. Noi bătrânii am luptat pentru neamul nostru din concepția pur sentimentală, platonice, iar voi primenitorii, voiți să înlocuiți această luptă prin alta, care izvorește din raționamentul rigid, care-și găsește temeiul în cifrele statistice. Ca la bancă: dai, dau, — atât, cât.

Dar toate aceste sunt vorbe alandala, d-le Goga. Nu este aici chestie de credințe vechi și noi, de *mentalități aparte*, spor de pricepere, convingeri literare, orientări culturale, concepții platonice și altele rigide, ci vorba este iarăși și iarăși: *Cine primește răspunderea pentru direcția politică a „Tribunei”? O primește d. dr. N. Oncu, o primește părintele Ciorogariu ori o primești dumneata d-le Goga? Vrea „Tribuna” să se supună disciplinei de partid ori nu vrea?*

Acestea sunt întrebările, la cari trebuie să ni-se deie răspunsul hotărît, precis, fără încunjur și „rigid”. Dacă nimeni nu voiește să primească răspunderea pentru politica „Tribunei” și dacă „Tribuna” nu voiește să se supună disciplinei de partid, atunci de fapt la „Tribuna” dirigează o *primejdioasă ocultă* și gruparea „Tribunei” e o disidență dușmană partidului național român.

Credințele noi și vechi, *mentalitățile aparte*, sporul de pricepere, convingerile literare, orientările culturale, concepțiile platonice și cele rigide, care-și găsesc temeiul în cifrele statistice, toate și-le lăsăm, cum voiești d-le Goga, dar conducerea politică a neamului românesc nu o

încredințăm domnilor Sever Bocu și Iosif Schiopul, ori-câtă încredere ai avea dumneata d-le Goga în acești bărbați cu mentalitate aparte, spor în pricepere, convingeri literare, orientări culturale și concepții rigide pe cifre întemeiate.

Până nu primim răspuns mulțumitor la întrebările adresate de atâtea ori celor ce li-se cuvine: „*Tribuna*“ și toți susținătorii ei rămân dușmanii cei mai primejdioși ai partidului național român din Ungaria și Transilvania.

Împăcarea greco-română

— Situația actuală a Aromânilor —

Conflictul ivit acum cinci ani între România și Grecia, s'a aplanat definitiv. Și era firesc să se aplaneze deoarece pricinile cari provocaseră acest conflict, au dispărut.

În adevăr, pentruce s'au rupt relațiile diplomatice dintre România și Grecia? Din cauza numeroaselor bande grecești, înarmate și susținute bănește dela Atena, cari măcelăreau zilnic pe frații noștri din Macedonia. Bazat pe dovezile zdrobitoare pe cari le-a putut culege, guvernul român a cerut atunci, guvernului elin, să nu mai sprijinească acțiunea bandelor din Macedonia. Grecia a refuzat însă. Iar refuzul a fost atât de provocător, în cât demnitatea statului român reclama o satisfacție. Și astfel, a început războiul diplomatic, — război care a pricinuit multe pagube Grecilor mai ales prin boicotarea mărfurilor de proveniență grecească și a supușilor elini stabiliți în România.

Astăzi bandele grecești nu mai cuceră Macedonia. De sigur, că aceasta se datorește mai mult regimului junilor-turci, decât bună voinței celor dela Atena. Cu toate acestea, bandele ne mai existând, România nu mai avea nici un motiv ca să continue conflictul.

Totuși, Aromânii suferă încă o mulțime de mizerii din partea patriarhului grec dela Constantinopol și a întregului cler elin

din Macedonia. De aceea fruntașii Macedoniei, stabiliți în România, au obiectat, când ministrul de externe român i-a consultat în privința reluării relațiilor diplomatice cu Grecia, că ar fi de dorit, ca această împăcare să nu se facă până când Grecia, nu-și va lua angajamentul. să intervie pe lângă Patriarhul dela Constantinopol: ca să înceteze persecuțiile cumplite împotriva bisericii aromânești.

Guvernul român a refuzat însă să facă această intervenție. Și cu drept cuvânt. Dacă România ar interveni în acest sens la Atena, atunci ar însemna, că ea recunoaște Greciei o autoritate, pe care n'o are, asupra Patriarhatului. Și aceasta n'o poate face România.

În schimb, guvernul românesc a făgăduit că va interveni direct la Patriarh, pentru a se crea bisericii române condiții la existențe mai ușoare.

E chiar probabil, că în curând se va obține recunoașterea oficială a bisericii aromâne.

Dacă această recunoaștere se va obține, se poate spune, că chestiunea românească din Macedonia a făcut un însemnat pas înainte. Pentru că azi chestia românească este strâns legată de cea bisericească. Poporul de jos din Macedonia, poporul care atâtea veacuri a fost spovedit și împărțit de preoții greci, poporul care prin biserică a fost rob de preoții elini, poporul acesta confundă azi biserica cu naționalitatea. Dintre toți Aromânii, abia 20 la sută au putut fi deșteptați la conștiința națională. Numai aceștia își dau seama, că trebuie să iasă de sub jugul preoților greci și să-și întemeieze o biserică independentă, în jurul căreia să se poată desvolta liberă conștiința națională aromânească.

Restul Aromânilor sunt terorizați atât de tare de clerul elin, încât, dacă ar fi chemați să se rostească prin plebiscit, dacă vor sau nu o biserică națională aromânească, ar fi în stare să răspundă: **nu!**

E tristă această stare, dar e adevărată. Și tocmai fiindcă e adevărată, de aceea trebuie denunțată. S'au cheltuit

până acuma o mulțime de bani și energii în Macedonia, fără a se obține însă rezultate proporționale. Pricina acestei regretabile știri de lucruri, sunt diferiții „patrioți“ speculanți, cari, după ce au reușit să-și asigure încrederea și fondurile guvernului român, în loc să caute a folosi toate aceste avantaje în interesul comun, s'au mulțumit să-și creieze o clientelă gras plătită, în paguba chestiunii naționale.

Pentruca, pe viitor să nu se mai poată risipi zadarnic roadele atâtor sacrificii, s'a înființat la București un comitet, alcătuit din cei mai de seamă Macedoneni stabiliți în România, care să supravegheze opera de deșteptare națională aromânească.

Aromân.

Pacea cu naționalitățile

Sub titlul acesta d. Oscar Iászi publică în ziarul „Világ“ un articol despre minimul pretențiilor naționale ale popoarelor nemaghiare, pe care-l reproducem în următorul resumat:

Conform vechei și frumoasei sale tradiții, publicistica ungurească cu prilejul serbării religioase a Învierii tratează și unele probleme, cari se referă la scopuri mai mari și mai îndepărtate. Iar fiindcă între chestiile, cari vor preocupa generațiile viitoare, nici una nu este, care să atingă mai adânc întreaga viață constituțională și socială, progresul și consolidarea țării, decât politica ce trebuie urmată față de naționalități, la care trebuie să ne cugetăm de câte ori iubirea și simțul solidarității se deșteaptă mai puternic în suflete.

Fiindcă unitatea de stat, viața națională și progresul cultural și economic va fi în țara aceasta o pasăre cu aripile rănite până atunci, până când Austria în oricare moment va putea se mobilizeze în contra noastră, cum a făcut și în 48, jumătatea cealaltă a popoarelor subjugate, până când straturile largi ale concetățenilor noștri, vor crede, că actuala ordine de stat le periclitează simțitor limba, cultura și libertatea, „Unitatea limbei“, ba chiar și actuala ordine de stat se ridică în vulcanul învăpăiat și sguduitor al opresiunii de rasă și clasă și numai surzii nu aud murmurul îndepărtat al revoluției.

Lucia Cosma...

de: Neli Cornea.

Poezia însăși...

Când în rochia-i albă, o vedem urcând scena parcă visăm într'o noapte de vară cu lună și înaintea noastră învie basmele din lume, cu Ileana Cosânzeana, cu fete de împărați și zine răsărite pe pământ pentru recrearea sufletului.

Cași toți artiștii mari, Lucia Cosma când se ivește, subjugă, cucerește. În vreme ce o ascultăm într'o tăcere religioasă, răscoliiți de emoții ne închipuie, în aerul din jurul nostru plutesc parcă mirezme de primăvară, un suflu eterat.

Caracteristica psihologică a d-nei Cosma este chiar că răspândește o atmosferă poetică, când umple sala de muzica glasului ei, cald cu un timbru limpede ca a unui pârâu de munte.

Artista fermecătoare își robește însă ascultătorii nu numai cu glasul, care întrunește toate cerințele artei, ci cu întreaga-i ființă care-i încheagă tuturor însușirilor. E frumoasă. Are acel „vino'noace“ la care nu se poate nimeni împotrivi și-i de o eleganță de suverană.

Statura ei 'naltă, sculpturală, ca dăltuită din marmoră de Carara, când se oprește în fața noastră, parcă se ivește soarele inundând sala de lumină. Ochii negri scânteiază de căldura însuflețirii. Fața-i albă, e tansfigurată sub lucirea aureolei, ce-i dăruiră muzele. În surâs îi vezi lumina

sufletului, care se'ntrece în strălucire cu duhul și cu simțimântele-i alese.

Iar glasu-i de o frumusețe poetică este o întregă simfonie de flaute, piculine, clarinete și harfe de argint ce rescolește toți florii ascunși ai fapturii omenești, dela întâile accente, cari izvoresc, cresc, se răspândesc legănându-se în sală ca o adiere mângâioasă.

E o simțire de bine, de o mulțumire senină, ca o evlavie ce ni se strecoară în suflet într'o biserică, când o ascultăm pe Lucia Cosma, fiindcă cântă artistic, cu avântul unei credințe mari, care se adresează fondului emoțional al nostru.

E artă adevărată cum cântă, artă, care cucerește sugestionând, deșteptând emoții estetice: conștiința valorii morale a sufletului.

Și pentrucă nu silește nota efectelor, nu caută efectele tradiționale la marii artiști, cari tind să ajungă celebri și bogați cu orice preț, este cântul acestei artiste de seamă atât de sincer, nemijlocit, de o naturaleță și simplitate uimitoare și totuși, de un avânt cald și de o uitare de sine perdită într'un element superior, ce fură inimile.

Taina succeselor d-nei Cosma este chiar cântarea-i simțită, izvorită din adâncul sufletului, și — fiindcă cântă pentru acelaș motiv pentru care paserea cântă și floarea își respiră mireazma.

Nevoia lăuntrică, adevărată și poruncitoare de a cânta, pentru a introduce în sunete comora-i din suflet, focul sacru ce arde întrânsa, ne revelează pe artistă, departe de ori ce interes pământesc, condusă numai de inspirația talentului real și îngrijit prin o școală temeinică.

Rămânem neclintiți, străbătuți de fiori ca din alte lumi, ca în clipele când ascultăm privighetoarea dumnezească, într'o luminoasă noapte de Maiu când depe buzele-i fin tăiate se desprind minunate note filate, ca un șir de mărgăritare — legate cu știință.

Lucia Cosma, având și însușirea rară, chiar ne mai văzută la femei, să susție respirația, cântă cu o liniște uimitoare, cu ușurința unei suflări, fără nici o sfortare, fără oboseală. Nu s'aude de loc nici nu se simte când ia răsufllarea. Efectul acestei minunate continuări a răsufllării este — parcă, auzi susurul neîntrerupt al unui izvor limpede răsărit dintr'un lac dormitor, neturburat nici de sărutările razelor de lună.

Nici n'am auzit un glas mai bine stăpânit de o rutină mai victorioasă.

Dar d-na Cosma are așa de multe însușiri — cari o pun în rândul celor d'întâi cântărețe de concert, de nu știi pe care s-o admiri. E înzestrată cu un fericit temperament artistic, ce-i dă putere de a caracteriza și a păstra caracterul și stilul fiecărei bucăți muzicale. Are expresie poetică delicată, distinctă, simțire multă și niște triluri dulci și limpezi, cum rar se află. Și cât de bogat e în mlădieri acest plin și curat glas sopranoliric! E cald și vibrător, duios și grav, când sonor ca un violoncello, când numai o șoaptă moale, ușoară ca o abureală de vânt. Un amestec de blândețe și tărie purtat cu siguranță, cu brio scripitor, simțit și cugetat, crescând gradat pentru a se muia într'o gingășie ca o adiere de parfum de flori.

Concepția renaissance-ului maghiar în chestia naționalităților a fost zdrobită de sinecurile ciclesor mărunte și de politica intolerantă, miopă și îngâmfată a claselor istorice redevăpitate la o nouă viață. Deși cât de clare aprofundate au fost principiile politice ale lui Eötvös și Deák... Ei nu voesc numai să asigure dezvoltarea liberă a naționalităților, ci să o și ajute pe temeiul rezolvirii cinstite a egalității... In senzul acesta au fost redactat și răspunsul la masajul de Tron dela 1861: „Voim, ca în privința folosirii drepturilor cetățenești să nu se facă deosebire între cetățenii acestei țări”.

Intr'adevăr legea despre egala îndreptățire a naționalităților a rămas credincioasă acestor principii. Pe lângă limba de stat ea se îngrijește și de afirmarea limbei naționalităților ca din neștiința limbei de stat cetățenii de altă limbă să nu sufere nici o scădere. La ocuparea oficiilor legea spune, că, să se ia în considerare numai capacitatea persoanelor, iar naționalitatea cuiiva nu are să împiedece promovarea în officii a naționalităților. Ba cu atât mai vârtos guvernul se va îngriji, ca în ținuturile naționalităților judecătoria, slujbașii administrativi și deosebit prefectii să fie numiți bărbați din sânul naționalităților.

Feudalismul reinviat și reintărit a tras dungă peste întreaga politica aceasta.

Pactul dela 1867 a aservit țara domniei exclusive a nobililor, căroră Coloman Tisza le-a deschis toate oficiile. Cea mai mare parte a slujbelor așanumite elegante, domnești, au fost acordate și astăzi sunt acordate exclusiv numai gentrylor. Ideologia despre „dușmanul comun”, „primejdia naționalităților”, „dacoromânismul” și „panslavismul” numai, au putut asigura existența acestor gentry scâpătați, mărindu-le antipatia, ura și disprețul față de poporul în mijlocul căruia trăiau.

In acelaș timp partidul 67-ist văzându-și primejduită existența sa prin partidul kossuthist, s'a folosit de fantoma naționalităților, deoarece prin aceasta i se dădea prilej pentru învingeri „patriotice”, atrăgea atențiunea opiniei publice dela chestii neplăcute pentru guvern, iar pactul a devenit argumentul principal, că „primejdia naționalităților” numai cu ajutorul Austriei se poate delătura.

Din toate acestea a rezultat prefacerea autonomiei comitatense într'un mijloc de apăsare a naționalităților; în școli nu se învață cunoștințe practice, ci copiii naționalităților sunt siliți să învețe cuvinte și cântări ungurești; năzuințele culturale ale naționalităților statul nu numai nu le sprijinește, ci le persecută, iar oficiile sunt completate numai cu Unguri.

Evident deci pentru orice om cuminte și uman, că politica aceasta numai roade otrăvitoare va da; ura contra Ungurilor și stagnarea cultu-

rală. Am plătit scump rezultatele aparente ale maghiarizării cu forța și excluderea claselor de mijloc ale naționalităților din organizmul statului: poporul nu a primit cultură nici în limba ungurească nici în limba lui, stăpânirea străină, hrăpăreață și teroristă dela comitat a produs în sufletul poporului concepțiunea nedreptății și maghiarizării, iar majoritatea clasei de mijloc a naționalităților împiedecată în progresul ei moral, a căzut ori într'o apatie invidioasă, ori în visuri aventuroase, ori sub impresia principiilor fanatice naționaliste a stat departe de năzuințele politice și culturale superioare.

Și rezultatul acestora e, că aproape jumătate țara se simte străină în patrie, fără nădejdi și fără prieteni, necrezând promisiunilor democrației ungurești, ci nădăjduind ameliorarea mașterei sale sorți exclusiv dela absolutismul Vienei.

Deși n'ar trebui altceva decât să rupă cu interesele egoiste de clasă și cu oarba încăpăținare a maghiarizării cu forța, ca disarmonia aceasta, care apasă sufletele să fie înlocuită cu pacea și duhul concordiei.

Ar trebui numai să se realizeze principiul fundamental al politicei naționaliste sociale, care suna așa: Se recunoaște existența unui program minimal și naționalist comun, care e comun în toate chestiile naționaliste din toată lumea, și că fără realizarea acestui program nicăiri în lume în chestii naționaliste nu s'a putut crea pace, ordine și conlucrare.

Acest program minimal naționalist ar fi, pe scurt, următorul: poporului să i-se dea școli bune, administrație bună și legislatură bună, în limba poporului. Orice școală, administrație și legislatură, de-ar fi ea prelucrată chiar și după calupodul cel mai modern, străbătută de cea mai modernă perfecție, dar care nu rezolvă acestea, e defectuoasă, rea și neacceptabilă. Ceealaltă concepție, care iarăș e rădăcina oricărei chestii naționaliste e faptul, că fiecare naționalitate are indiscutabilul drept, ca toate forțele culturale ce dormitează în sufletul ei, limbă, istorie, ori artă să și-le poată cultiva după felul și gustul său propriu.

Iată ce numesc eu minimul de existență al năzuințelor naționaliste, din programul minimal; și nu trebuie să mai dezvolt pe larg, că oare acest program minimal naționalist totodată corespunde într'u toate programului social minimal.

Intre aceste două nu există nici o deosebire. Deoarece nici o concepție economică superioară sau politică, nici o fluctuație mare a ideilor apusene, fie francmasonerie ori socialism, nu poate să-și croiască drum, până ce acest minim de existență socială a naționalităților nu e îndeplinit.

Fără de aceasta e exclusă pacea cu naționalitățile. Fără acest minim de existență, încercă-

rile de pace de până acuma au fost simple manevre electorale, ori încercări speculative, ca să se arunce praf în ochii anumitor protectori princieri. De altfel parlamentul actual al opresiunii de rase și clase e incapabil pentru realizarea unei astfel de concepțiuni.

Insă toate acestea nu pot împiedeca adevărata democrație în aceea, ca de pe acuma să se ocupe de principala chestiune a viitorului nostru progres, de cea mai gravă dilemă a parlamentului sufragiului universal.

De s'ar ocupa cât mai mulți oameni luminați, cu suflete umane și dornici de dreptate, cu această chestie!

Opoziția și sufragiul universal.

Iuliu Justh a declarat unui colaborator al ziarului „Neues Pester Journal”, că nu aprobă atacurile contra Francmazonilor și a Ovreilor, deoarece el totdeauna a propagat ideia libertății și a progresului. Spune, că partidul său va merge pe calea democrației, liberalismului și progresului. In 30 Aprilie Iuliu Justh va veni în Arad și acolo împreună cu partidul său va începe acțiunea pentru sufragiul universal, egal și secret. Declară, că tocmai de aceea a ales Aradul, fiindcă reprezentantul acestui cerc este contele Ștefan Tisza și cu el voiește să ia lupta în chestia reformei electorale.

Justh a spus, că la venirea lui Fr. Kossuth în țară, el, Justh, a fost președinte al partidului independentist, a abzis însă de acest post în favorul lui Fr. Kossuth, de oare ce au făcut înțelegere, că Fr. Kossuth va face o călătorie de agitație în întreaga țară în scopul lărgirii tuturor drepturilor, deci și pentru sufragiul universal, ca să sfârșească acțiunea tatălui său. Fr. Kossuth a făcut călătoria aceasta, care a devenit o sărbătoare omagială pentru fiul lui Ludovic Kossuth.

— Acuma aș dori să știu, a spus Justh, urma-va oare Francisc Kossuth și pe mai departe politica tatălui său.

Iuliu Justh a mai făcut declarații referitoare la dreptul limbei croate în parlament, repetându-și vechiul punct de vedere. In privința desbaterilor parlamentare

Își stăpânește glasul după voință, discret și ferm, elegant și grațios, cântând cu duiosie părțile lirice, cu convingere cele dramatice. Șoptește pianissimo-uri ca niște falfăiri de aripioare, pentru a trece în crescendo puternic, afirmându-și organul minunat în toată căldura-i scânteietoare, în toată strălucirea artei și școalei rafinate, cu subtilitățile-i de stil ales și îngrijit.

Excelează în accente dulci, ca șoptite, nuanțează cu toată simțirea, de aceea îi este cântul colorit, catifelat, seducător, prințator de suflet.

Cântatul d-nei Cosma, este cu un cuvânt, armonia intrupată în înțelesul cel mai muzical al cuvântului.

Bucățile auzite de dânsa le păstrez între comorile amintirilor.

În aria Ofeliei, învie înaintea ochilor nostri sufletești, toată drama ființei plâpânde osândită la așa un tragic sfârșit. În sunetele dulci ca suflete, răsună suspinul unui suflet zdrobit.

În „Voci da Primavera”, de Straus, o fermecătoare idilă muzicală, numai soare și adieri, viață, veselie, îngăimări pătimașe, răspunsuri drăgăstoase, susurate cu o grație lină, de avem simțirea că ne aflăm într'o luncă înverzită, Lucia Cosma, parcă a furat armonia sferelor cerești.

Dar doinele?... Redarea lor de către artista minunată, nu se poate spune prin cuvinte. Vocabularul nostru e prea sărac pentru a da graiu, înțeles, chipului cum cântă Lucia Cosma. Româncea însuflețită, doina, cântecul de lumină și de dragoste, dulce ca o șoptă, în care-i întrețe-

sută toată viața sufletească a poporului, tot cel simte și-l doare, și-l vânzolește: dor mistuitor mărturisiri tainice, tânguiri, nădejdi, amintiri duiosase, învelite în frumsețea parfumată a trecutului!

Nu, n'are nimeni o idee ce este o doină până n'a auzit-o cântată de Lucia Cosma. E literă moartă tot ce s'a scris până acum, toată talmăcirea doinelor și prin graiu și prin siove și prin coarde muzicale.

Trebuie să auzi o doină din gura Luciei Cosma ca să știi și să simți ce înseamnă acest cântec de dor și de durere a Românilor, să-i cunoști întregul farmec și toată frumsețea poetică.

Numai atunci ni se descopere valoarea și toate unitatea armonioasă a acestor cântece naționale când le luminează aceasta inteligență muzicală, cu razele căldurei iubirei ei nespuse de neam: religia mare, sfântă, adevărată, cei însufletește fiecare zvăcnire.

Pe când artista își aruncă în aer mărgăritarele glasului fermecător, cântând o doină în sufletul înfiorat ni se întărește credința în puterile proprii, în viitorul și în menirea gîntei noastre pe pământ.

Toată poezia sufletului artei, se revarsă în succesiunea de sunete dulci, duiosase a unei doine, care se caută se leagă, își răspunde pentru o unire desăvârșită și în care s'au împletit două evlavii, a cântăreței și a autorului spre a se întări împreună pentru cucerire lumei.

Sub adierea doinelor, cântate de Lucia Cosma, poate, unde se afirmă mai mult ca ori

când vraja unui suflet poetic de femeec, găsim și răspunsul la întrebarea „a fi ori a nu fi” ce-și pune Hamlet și cu el toți visătorii dezamăgiți ai lumii.

Sub covârșirea emoțiilor estetice, găsim într'adevăr că-i așa de bine „a fi”, că a trăi este o fericire și viața e neînchipuit de frumoasă, când ne putem desfăța în comorile artei și ale naturii.

Când avem prilejul să admirăm icoanele unui Rafael, statuiele unui Canova, frumsețea unei nopți cu lună, poezia unui crâng sau a unui câmp înflorit, muzica undelor mării, a simfoniilor de Beethoven, a baladelor de Chopin, a doinelor cântate de Lucia Cosma, simțim că viața merită să fie trăită și găsim înțelesul victii: rațiunea de „a fi”.

Dr. STEFAN TĂMĂȘDAN

medic univ. specialist în arta dentistică,

ARAD, vis-à-vis cu casa comitatului.

Palatul Fischer Eliz. Poarta II.

Consultații dela orele 8—12 a. m. și 3—6 d. a.

a prorocit, că acestea vor fi aprinse și furtunoase, dar despre reforma militară n'a spus nimic.

Contele Khuen Héderváry la Viena. Din Viena primim știrea, că azi înainte de amiază ministrul-președinte contele Khuen Héderváry a sosit la Viena.

Ministrul-președinte va petrece mai multe zile în Viena, ca încă înainte de prezentarea reformei militare să rezolve cu guvernul austriac unele chestiuni încă neclarificate. Contele Khuen ar voi să rezolve chestiile acestea cu baronul Bienerth însuși, fără amestecul M. Sale a împăratului. În caz contrar ministrul-președinte se va prezenta în audiență la M. Sa, rugând decizia M. Sale în chestia aceasta.

Contele Khuen Héderváry se va prezenta în audiență la M. Sa și în cazul unei înțelegeri cu guvernul austriac, de oare ce el va trebui să ceară învoirea definitivă a M. Sale, referitoare la prezentarea reformei militare.

Ministrul-președinte a declarat unui ziarist, că fără rezultat nu se va întoarce acasă, de oare ce aceste chestii nerezolvite nu mai pot suferi nici o întârziere.

Azi dimineață contele Khuen a primit vizita ministrului de externe Pallavicini.

La aceste tratative, afară de ministrul-președinte vor mai lua parte și ministrul de honvezi Hazay, care azi a plecat la Viena, și ministrul de finanțe Lukács, care a plecat din Berlin cu automobilul la Viena.

Din Croația. Lui „Keleti Értesítő” i-se anunță din Zagreb, că față de știrile despre o apropiată disolvare a Saborului croat, din izvor competent se asigură, că ele sunt neîntemeiate, deoarece în chestia aceasta nu s'a luat nici o dispoziție. Nici nu se crede, că guvernul ar publica noi alegeri încă înainte de începerea toamnei. De altfel Banul și aderenții lui, Miercuri vor continua consfăturile începute referitoare la buget și vor alege oratorii, cari vor lua cuvântul la resortul ministerului de comerț ori la cel al ministerului de finanțe.

Ajutorul ministrului de comerț. Din Oradea-mare ni-se anunță, că ministrul de comerț Carol Hieronymi a acordat 80.000 coroane ajutor de stat comitatului Bihor în scopul acoperirii lipsei dela fondul drumurilor publice.

Politica externă a Bulgariei. Bulgaria stă în fața reformei constituționale. Reforma se va discuta într'o mare adunare națională, pentru care se fac acum alegerile. Aceasta a dat prilej prim ministrului să se exprime asupra politicii externe a Bulgariei. Geschov, care a fost primit cu încredere la ocuparea postului său de prim-ministru, a dat dovadă, că înțelege în mod real situația politică. Până acum politica externă a Bulgariei a fost influențată în mare măsură de opinia publică a Bulgariei, care s'a distins printr'un pronunțat sentimentalism de stradă. Natural, că o astfel de politică a dat de multe greșeli, cari s'au manifestat îndeosebi referitor la chestiunile balcanice. Geschov vrea să rupă cu acest trecut și nu mai vrea să sprijinească tulburările de aici. El vrea să susțină cele mai bune relații cu guvernul otoman fiind în credința, că o politică pașnică va duce la o mai norocoasă rezolvire a chestiunii balcanice. Asemenea a promis Geschov, că va inaugura aceeași politică și față de celelalte state învecinate. Distincția mai nouă a regelui Ferdinand a produs în Bulgaria o mulțămire generală și opinia publică este dispusă să sprijinească politica nouă mărturisită de noul guvern bulgar. Drept

aceea Geschov are nădejde să ducă în îndeplinire reforma constituției în marea adunare, care se va întruni nu peste mult.

Procedura militară, ca moment nou în politica de destrămarea a politicii imperiale. De așa putea într'o clipă să strig în glas de tulnic, către toți aceia, cari s'au uitat de datoria lor către Monarhie și sufer destrămarea imperiului austriac, că acum este momentul, ca Monarhia să fie din nou reorganizată în înțelesul sancțiunei pragmatice! Actualul proiect pentru noua procedură militară este un prea potrivit prilej, pentru crearea unui parlament comun imperial, care va deschide calea spre o nouă dezvoltare a imperiului austriac.

Pentruce, nu voiți să înțelegeți aceasta, voi toți aceia, cari aveți datoria sfântă să purtați la inimă apărarea principiilor fundamentale ale Monarhiei și Constituției? Pentruce, voi generali ai armatei imperiale, nu roștiți cuvintele hotărâte: „Noi nu ne învoim?” Pentruce, voi miniștrilor cari ați jurat împăratului, vă veți păzi Constituția și legile, *nu recitați* punctul 21 din legea dela 1867, după care regularea datoriilor și drepturilor militare, sunt „chestiuni comune?”

Bărbați, cari poartă distincția de consilieri ai Majestății sale, cari aveți titlul de „Excelență”, adevărați distinși între ceilalți muritori, doar veți pricepe o lege fundamentală din Constituție! Și voi toți aceia, din Camera Magnaților, cari prin experiența voastră îndelungată politică și prin tradițiuni vechi familiare, aveți datoria să fiți scut și pavază a Monarhiei, nu voiți să arătați cu degetul aceasta lege cu cuvintele: „Aici stă scris negru pe alb; acesta e un punct fundamental al Constituției; cine calcă acesta, calcă și jurământul său de ministru, calcă jurământul său de membru al Monarhiei!” Și voi, conducători ai marelui partid social creștin, cari în sute de adunări și cuvântări ați declarat, că veți rămâne credincioși împăratului și cari dispuneți azi de majoritatea din parlament, veți închide oare ochii în momentul acesta deciziv și veți lăsa să se calce un punct atât de cardinal din constituție?

Ziarele mari și corespondențele d-voastre oare vor retăcea înaintea miilor de alegători acest păcat contra constituției și a apărării țării, care ne este atât de scumpă și singura garanție în timpuri grele?

Nu, aceasta nu se poate și nu este permis să se întâmple!

Oricâte păcate s'au comis de 44 ani și ori câte concesiuni s'au făcut Maghiarilor în detrimentul unității Monarhiei, acum trebuie să se dea un răspuns rezolut: „Până aici da, dar mai departe, nu!”

După constituția Monarhiei și a dualismului, pe care este dator deopotrivă s'o apere atât Monarhul, cât și Schönaich și ceilalți miniștri, procedura militară este o *afacere comună*; *ba s'ar putea privi și ca un drept suveran al Coroanei.*

Cu toate acestea domnitorul a și dat învoirea, ca aceasta să se rezolve pe cale parlamentară și a dispus, ca proiectul să fie așternut comisiei delegaționale. Delegațiunile au dreptul să creieze legi. Dacă acest drept nu s'a exercitat de 44 ani încoaci, azi nu este nici un motiv, ca să nu se folosească de acest drept.

Dacă Delegațiunea maghiară nu va voi să între în desbatere asupra acestei legi, atunci Delegația austriacă va avea cu atât mai mult îndemn să discute și desbată legea în mod temeinic. După ce aceasta se va fi întâmplat, împăratul are drept să dispună votarea comună asupra acestei legi. În cazul acesta cei trei delegați croați vor vota de bună seamă pentru *limba comună în procedura militară.*

Căci e la mintea omului, ca în procedura militară ori să se introducă toate limbile vorbite în Monarhie ori să se mențină o limbă comună și în cazul acesta să fie instituiți tălmaci din oficiu.

Trebuie să se clarifice deci situația. Chestia procedurii militare este momentul potrivit, să se dea Delegațiilor caracterul *unui parlament comun* și prin aceasta să se restabilească unitatea constituțională a Monarhiei. Cine pierde acest prilej oportun, care cu siguranță nu va mai obveni comite nu numai o crimă față de constituție, dar și o *trădare* față de Monarhie în favorul politicii maghiare, care tinde destrămarea ei.

S.

Organizarea preoției

Preoția în viața noastră națională e fără îndoială, unul dintre factorii cei mai importanți. Ea este mijlocitoarea între intelectuali și popor. Dela hărnicia ei mare parte, atârână progresul cultural și economic al poporului nostru dela sate. Și în viața noastră națională ei i-s'a rezervat, mai mult decât oricărei alte tagme apostolice, nu numai a credinței strămoșești, ci și a limbei și iubirei de neam.

Este just deci, atunci, când ni-se pare, că zărim un dor tot mai deslușit de progres și emancipare în șirurile acestei preoții, să cumpănim cu echitate și obiectivitate năzuințele lor culturale. Iar intrucât acele sunt spre binele neamului și al bisericii, să le dăm tot sprijinul pentru a-și împlini cu demnitate apostolicele grea, dar totodată sublimă ce le-a hărăzit-o Dumnezeu.

În sânul generațiunii mai tinere de preoți, de multă vreme dăinuiește o nemulțumire, tot mai des și mai energic pronunțată, cu starea, în care se află azi preoția. Această generație adevărată, intrând în viață, simțise dela cel dintâiu pas, că împrejurările s'au schimbat prea mult în jumătate de secol, decât să-și mai poată împlini chemarea, să mai fie capabilă, în situația alterată, a satisface așteptărilor legate de ea. Au început preoții să înțeleagă, că în lupta sistematică, ce se duce azi împotriva așezămintelor noastre religioase și culturale de către corporațiunile bine organizate, așa răzleți cum sunt, nu mai pot purta flamura sfântă ce li-s'a încredințat dela strămoșii, cari totdeauna au scos-o triumfătoare din atâtea nevoi. Din zi în zi s'au ridicat glasuri tot mai imperioase, cari reclamau *organizarea* grabnică a întregii preoții. Dar focul ardea numai sub spuză, licărind la răstimpuri.

În anul 1910 însă dorința de a se organiza a luat o formă mai concretă. O seamă de preoți se aliașeră și au scos în Timișoara „Revista Preoților”, un organ militant pentru interesele binepricute ale bisericii și ale preoților. Astfel ideea organizării a primit un puternic sprijin. În coloanțele „Revista Preoților” s'a pornit o agitație întinsă în favorul organizației preoților. Dar tendințele acestea ziaristica românească le-a primit cu neîncredere, ba o parte chiar cu antipatie, numindu-le „*porniri clericale, cari tind la nimicirea constituției noastre bisericesti*”, iar pe stegarii acestor năzuinți „*anarhiști*”, cari *nu știu* ce vor. De altă parte consistorul metropolitan a luat un conclud energic, vrând să sufoce în germene încercarea de a strânge rândurile preoției, zicând: „Consistorul metropolitan desaproabă pornirea ivită între unii din preoții metropoliei noastre și întrunirile ce se țin fără știrea și autorizația superiorităților bisericesti în scopul de-a organiza clerul întreg *afară de cadrele organizației* atât de largi ale metropoliei etc. . .”

Încât privește atitudinea ostilă a ziaristicii noastre, împotriva ideii de organizare sulevată în „Rev. Preoților”, și mai ales înfierarea preoților grupați în jurul ei cu incalificabile epitețe pentru cuvântul de a introduce anarhia în biserică, să ne fie permis a o cvalifica de prea pripită și anticipată gratuit.

Referitor la concludul consistorului metropolitan nu avem nici o observare, în cercul lui de activitate nu ne ingerăm, având credința, că aceasta corporațiune înaltă de sigur își va fi având motivele sale, pentru cari desaproabă mișcarea preoților.

Maidt és Schrod
Salon de modă pentru domni, de nou aranjat în
Arad, piața Andrássy Nr. 17, casa lui Reinhardt.

Recomandă noutățile sosite în abundență, unde se pot căpăta cele mai frumoase și după moda cea mai elegantă: cămăși albe și în colorii, gulere, manșete, cravate, mănuși, baste, ciorapi moderni, bastoane, umbrele, căciuli moderne pentru sport, etc. Parfumiarii veritabile de Paști, engleze și franceze. Depositul fabricii de mănuși „Hungaria” din Timișoara. Prețuri ieftine. Comandele de provincă se execută la moment. — Serviciu solid. — Telefon 765

Dacă este însă vre-o greșală la mijloc, neapărat e a se atribui „Revistei Preoților”, care cu tot entuziasmul său, n'a prea izbutit să lămurască pe deplin programul și scopul organizării proiectate.

Acum însă stănenită în acțiunea ei de organizare de concluzul consistorului mitropolitan „cu cuvenită supunere fiască” grăbește într'un *memorand* lung, să-și precizeze punctul său de mănecare, rugând Prea Venerabilul Consistor să revie la acest concluz modificându-l în sensul: „că preoții metropoliei noastre la stabilirea normelor unei organizări preoțești, să nu se abată dela spiritul și normele precizate în Statutul-organic; iar la timpul său, să subștearnă acele norme de organizare autorităților legale bisericești spre supracenzurare și aprobare și numai dupăce această autoritate se va pronunța în cauză, se va putea inaugura și inactiva organizarea din chestiune”.

Evident, deci, că preoții nu vor prin organizație „anarhie” nici „clericalism”. Vor însă prin organizație preoții dornici de cultură și progres, cum ne spune memorandumul:

„Disciplină, ordine, respectul, autoritatea și vaza cuvenită fezelor bisericești, respectarea organelor administrative bisericești, solidaritate în munca pentru apărarea vazei, onoarei și autorității autonomiei bisericești, în contra dușmanilor ei externi și special în contra și pentru aducerea la rezon a dușmanilor interni.

„Prin organizare se țintește a infiltra în preoțime *spiritul de asociere*, de convenire de *solidaritate și colegialitate*, cum se vede că există la alte biserici și confesiuni, căci doară este lucru știut, că preoții noștri după natura lucrului, unii așezați în comune laturănice, depărtate de centru, cu anii nu ies din satul lor, *se instrăinează de societatea cuită, cu timpul se rustifică, devin stângaci în purtare și prezentare*, astfel că cu mâhnire vedem atari preoți, și atari sunt mulți, că atunci când la anumite ocaziuni convin chiar și cu preoți-colegi, frați ai lor, sunt neajutați, timizi etc.

„Prin organizare se intenționează dezvoltarea preoțimei pe terenul bisericesc, dogmatic și cultural.

„Desvoltarea spiritului de ajutorare și sprijin reciproc sincer cum se cuvine între frați, prin care preoțimea va progresa atât în bunăstare cât și în cultură.

„Atât acestea, cât și alte multe binefaceri ce nu încap și nu se pot toate înșira aci, ce ar putea aduce preoțimea prin o organizare a întregului cler, vor fi tot atâtea binefaceri nu numai pentru preoțimea mitropolitană, de sus până jos, ci și pentru biserică și sfintele ei așezăminte, ca și pentru poporul credincios al de D-zeu scutitei noastre mitropolii”.

Iată scopul organizării în cadrele statutului organic, cum ni-l înfățișează însuși memorandumul preoților grupați în jurul „Revistei Preoților”. Iar dacă aceasta e ținta, care o urmărește acțiunea de organizație a preoților, trebuie să admitem, că o astfel de organizație, asigurată fiind, că se va face „în spiritul și cadrele” operei mărețe a Marelui Andrei baron de Șaguna, în cadrele „Statutului organic”, este o necesitate arzătoare. Căci triumful luptei mari, ce avem s'o purtăm înainte, pentru neam și lege, cere o oștire „unită în cuget și 'n simțiri”, o oștire bine situată, integră, harnică, conștie, respectată pentru aptitudinile și calitățile sale alese, chiar și de potrivnici. (sf.)

Felurimi

Cerceii și originea lor.

Ați observat, nu-i așa, dragostea noastră pentru tot felul de bijuterii, pentru bijuteriile alese, rari, pietre cu ape ce-ți iau privirile, diamante, smaralde, turcoase, rubinuri roșii, ca picături de sânge, cari fac să iasă și mai mult în evidență frumusețea feminină.

Și dragostea noastră pentru pietrele rari merge așa de departe, încât vă mărturisim, n'am rămas de loc surprinsă de dorința eroinei unui roman care întrebată dacă ar vrea să aibă acel colier rar, răspunde c'ar vrea să aibă și luna...

Întrebarea e cum să purtăm bijuteriile? Ei bine, e estetic să ne găurim urechile ca să atârnam piatra legată în aur, care prin mica ei greutate, tinde să diformeze cu timpul lobul urechei? Obiceiul acesta barbar îl repudiez, căci o femeie poate purta foarte bine orice bijuterii, în agrafe, broșe, în părul ei, toate bijuteriile servindu-i cu un motiv de podoabă mai mult.

De ce să ne perforăm numai urechea, și să nu fim în totul ca barbarii, perforându-ne și nasul? Deosebirea e, că ne dăm seamă de ridicul imediat și, oricum, e mai puțin ridicul să-ți perforezi urechile decât să-ți perforezi nasul.

Dar, arta de a face cercei a fost dusă departe, și bijuterii n'au cruțat deloc imaginația lor, și au reușit astfel să așeze în lobul urechei cu un cuiu bătut și strâns îndărăt, un bob de diamant...

Nu port cercei pentru că-mi plac mai mult bijuteriile în coafură.

Despre origina cerceilor știm prea puțin. E interesant de aflat, totuși, motivul întrebării lor la Arabi.

„Sara, nevasta stăpânului nostru Brahim, spun Arabii, era cicălitoare și geloasă. Observând, că stăpânul făcea ochi dulci uneia din sclavele lui, tânăra Agan, nevasta lui Brahim într'un moment de furie și ca să se răzbune pe sclavă i-a găurit urechile.

„Brahim până rănil, dar cum ele se vindecară fără să se închidă, trecu prin găuri două inele de aur, în care săpă două perle minunate. Tânăra sclavă era și mai frumoasă și toate femeile voră să poarte această podoabă improvizată”.

Egiptenii, Romanii, purtau cercei, numai Grecii, poporul cu un simț estetic înăscut, nu-i purtau.

În Anglia, pe timpul lui Iacob I-iu bărbații purtau cercei. Shakespeare și Rembrandt purtau, și Carol I-iu a purtat de asemeni.

Livia.

ECONOMICE

Referințele economice ale poporului român până la inactivarea „Albinei”

de dr. Pompiliu Cioban

— Sfârșit. —

Art. XXI a legii din 1840, — deși nu tocmai întru toate conform ordinului de mai sus, dar totuși rezolvă problema de mare însemnătate a creditului hipotecar, decretând întabularea ori cărei pretențiuni reale pentru asigurarea dreptului de prioritate. Pentru acest scop constrânge toate orașele libere regești să alăture cărțile de întabulare la cartea prin ipală a parcelelor de pământ și să le unifice, iar unde astfel de carte principală n'ar exista, fixează un termen de 2 ani pentru alcătuirea ei. Dispune mai departe, ca întotdeauna când cineva ar cumpăra vre-o moșie hipotecară, cumpărătorului nu-i este permis a solvi nimic din prețul de cumpărare vânzătorului, până când pretenziunea întabulată nu e plătită ori asigurată, ba din contră, cumpărătorul este responsabil cu toată desdaunarea creditorului. Dispozițiunile acestea să refere deocamdată numai la moșiile țărănești, ear ale nobililor numai cu unele restricțiuni și modalități sunt supuse legii de mai sus.

Cu aceasta dispozițiune legală avem deci toate condițiunile principale pentru un credit hipotecar, ear țărănimii pentru prima dată i-se deschide ușa institutelor de bani și i-se face

posibilă votarea împrumuturilor hipotecare pe parcelele lor.

Chiar și acum însă, era foarte riscat acest credit, din motivul, că pe acest timp nu existau încă adevăratele posesiuni țărănești, iobagul avea numai uzufructul pământului cultivat de el. Iar condițiunile, sub cari să putea folosi și un iobag de acest credit, nu erau tocmai favorabile. Fiecare iobag trebuia să adeverească cum că are purtare corăspunzătoare, e cruțător. Acelui iobag, care satisfăcea acestor condițiuni îi să da împrumuturi pe lângă întabulare la locul prim în suma care reprezintă $\frac{1}{4}$ parte din prețul de estimățiune a proprietăților hipotecate.

Împrumutul i-se votă de regulă pe 6 ani pe lângă astfel de condițiuni, că în primul an avea să solvească exclusiv numai interesele după capital, în al 2-lea an deja și una zecea ($\frac{1}{10}$) parte din capital, în al 3—4—5-lea an câte 2—2—2 zăcimi, și în ultimul an 3 zecimi. Interesele se solveau de 2 ori pe an.

La caz, dacă debitorul nu ar fi corăspuns acestor condițiuni cu deplină punctualitate, împrumutul i-se abzecea fără nici o considerație, și se încasa prin execuție în urma unei proceduri verbale de tot strictă și foarte scurtă.

Din toate aceste greutăți a începutului și condițiuni severe se vede, cât de mult era simțită în întreaga țară necesitatea unei organizări economice pentru a pune baze solide unui credit hipotecar.

Factorii competenți a societății maghiare lucrau din răspuțeri pe aceasta vreme, pentru a li-se permite înființarea unui institut de credit hipotecar. Proiectul de lege făcut spre acest scop în conformitate cu dispozițiunile art. XXI a legii 1848 s'a înființat mai târziu „Magyar földhitel intézet” prin concesiunea Majestății Sale Regelui Francisc Iosif I. din 20 August 1862.

În acești ani era cea mai simțită lipsă creditului, de oarece ștergându-se iobăgia și proclamându-se libertatea și egalitatea popoarelor, clasele privilegiate pentru primadată simțesc greutatea dărilor și a tuturor contribuțiilor publice, iar de altă parte lipsindu-le acum și brațele muncitoare a iobagilor, pământul le rămâne în parte mare nelucrat și încărcat cu datorii. Era deci motivată stăruința Maghiarilor de a crea cât mai în grabă un credit hipotecar pentru ajutorarea marilor proprietari de pământ, ajuns să trăiască din mila bine plătită a creditorilor.

Până când societatea maghiară lucră din răspuțeri pentru acest scop, situația economică a țării încă se îmbunătățește.

Prin organizarea definitivă a cărților funduare să stabilește o ordine și siguranță în referințele de cumpărare, donațiune și de ereditare a proprietăților de pământ și a altor averi imobile.

În 1849 s'au început lucrările pentru regularea cărților funduare cu privire la moșiile țărănești, iar pentru cele a nobilimei să execute aceste lucrări abia la anul 1853, dupăce patentul din 29 Nov. 1852 și cel din 2 Martie 1853 desființaseră și delăturaseră deja cele mai mari piedeci, cari zădărniceau până acum introducerea moșiilor nobilimei în cărțile funduare. Între cari piedeci mai mare era instituțiunea așa numită „Ösiség”.

Oculațiunile s'au început la anul 1853 măsurându-se în decurs de 7 ani 9725 comune astfel, că protocoalele autentice numai la 1860 au putut fi predate oficiilor competente.

x In atențiunea binevoitoare a doamnelor. Costume elegante și de gust se pregătesc după croiul englezesc cel mai nou în salonul *Langer Aranka* Arad, piața Szabad-ság (Edificiul teatrului, semicatul de stânga).

Cel mai ieftin și avantajos izvor de procurat haine gata pentru bărbați și copii. — Recomandă în deosebi specialele sale soiuri de paltoane și peptare pentru preoți.

Asortiment extraordinar de bogat în tot felul de îmbrăcăminte moderne, paltoane, pardesiuri etc. pentru bărbați și copii.

N-rul telefonului pentru comitat și oraș 534.

Mare magazin de haine a lui

Moskovitz Zsigmond

Furnizorul inteligenței române. ARAD, (Palatul Teatrului orăș).

Litere — Arte — Științe

Sufletul Bihorului.

*Că'n al meu cânt e-atâta plâns
Să nu vă mai mirați,
In mine plânge doar un neam
De apăsați.*

*In horă de mă prind și eu
In salt ușor, voios,
Pe dată mă învăluie
Un gând duios.*

*Căci nu știu ce m'așteaptă mâni,
Ce jale și ce bir
Ce socoteală o să am
Cu domnii sbiri.*

*De-aceea'n sborul meu mă'nalt
Atâta de cu greu....
In urma mea s'aud obezi
Ș'acum — mereu.!*

*Eu nu port steme să răpesc
Privirea tuturor....
Din vremuri vechi m'am pomenit
Făr'ajutor!*

*Și am ajuns din lacrimi
Mărgele să adun,
Boltita frunte-a munților
S'o încunun.*

*Ci de pe culmea lor privind
S'aprinsă 'ntâiul foc,
In ochii'mi stânși de-atâta plâns
Și nenoroc.*

*De-atunci eu rabd mai bucuroș
Mai cânt și une-ori
Și mă gădesc, că stau visând
Până în zori!....*

*Din umbr'ncet când se desprind
Luminile de foc,
Mă scol.... și-aștept să vin'odat
Și-al meu, noroc!*

Viora din Bihor.

Astfel curge viața

Intr'o seară — una din acele seri liniștite și pline de taină în care, lăsând la o parte tot ceace te înconjoară, te trezești deodată aproape de tine însuși — în sufletul meu se produse ceva neobișnuit, ca și cum o mână nevăzută ar fi pătruns până în adâncul lui și ar fi scos la iveală ceace de ani de zile ședea închis.

Și câte nu pot sta închise într'un suflet?

Trebue să mă fi simțit în clipa aceea fără nici o patimă, fără nici un regret, fără nici o dorință omenească, trebue să mă fi simțit senin la cuget, bun și iertător față de toți și față de mine, de vreme ce nici una din acele puteri, care ne orbesc în viață, nu-mi învăluise ochii sau mintea și puteam privi departe, departe de tot.

Idealurile noastre, încă, nu sunt mai departe.

Și m'a cuprins mirarea, așa cum poate și pe alții i-ar fi cuprins, căci în zarea, care mi-se întindea nelămurită înainte, începui să zăresc o mulțime de chipuri, pe cari la început nu le cunoscu, dar apoi îmi adusei aminte, că le mai văzusem și altădată, pe unele mai demult, pe altele mai de curând, și toate trăiau mai vii, ca oricând în fața mea.

Și m'a cuprins mirarea, căci nu bănuiam nimic, dupăcum mulți nu bănuiesc nimic din ce

poate scoate, câteodată, o mână nevăzută din adâncul unui suflet.

Ce putere de evocare, ce joc caprițios al minței, ce întâmplare ciudată trezi în acea seară chipurile, pe cari le cunoșteam și cari nu erau altele, decât cele, pe cari le iubisem altădată?

Mișcările lor le făceau tot mai grațioase și le apropiu tot mai mult, până când toate ajunseră lângă mine. Atunci înțelesei, că joacă un cadrul ciudat, necunoscut mie, și, una câte una, îmi trecură pe dinainte de zeci de ori. Dansul lor armonios făcea să mi-se urce în creier, ca un abur subtil și amețitor, care părea că-mi îmbată simțurile. Dar totuși nimic nu mă turbura, nici ritmul dantelilor transparente, nici saltul pașilor imaterial, și astfel le privii cu deamănuntul mulțimea podoabelor, ce le făceau atât de frumoase și ispititoare, cum de sigur nu fuseseră niciodată în realitate. Rubinele dela inele erau întocmai ca acele pete de sânge, pe care șirul anilor ți-le lasă în suflet, una câte una.

Topazele ce le atârnu la gât erau galbene, ca lacrimile ce niciodată nu cad singure, dar totdeauna arzătoare. Iar safirele albastre ce atârnu în cercei, la urechile lor atât de mici și albe, păreau făcute din seninul zimbetelor prigonite de oameni cu răutatea lor sălbatecă și care rămân ascunse în noi din primii ani ai vieții, când nu ne e frică să le iubim. De unde luaseră aceste podoabe, ce mâna de artist le făurise și le dăduse și ce putere aveau ele de le făceau atât de ispititoare?

O, chipuri, pe care o putere misterioasă v'a păstrat tot vii, tot tinere, tot ispititoare, de ce pe neașteptate m'ați readus din nou pe urmele aceluia fantastic trecut pe care, fără voi, n'aș crede nici-odată că l-am trăit? Și fără să bag de seamă, începui ca pentru mine să șoptesc numele celor ce-mi jucau pe dinainte și fiecare își arunca privirea în spre mine, zimbînd, apoi trecea mai departe. Iar numele lor, pe cari de atâtea-ori le șoptisem, de data asta mi-se părea că au ceva deosebit.

Deodată rămăsei nehotărît. În șirul lung al celor ce fluturau în fața mea, zării pe una pe care n'o deosebisem până atunci, și căreia nu-i cunoșteam numele. Încă odată voi s'o strig, dar numele ei nu-mi veni în minte de loc. Uitasem cum o chiamă? Putea fi vre-una din cele, pe cari le iubisem și căreia să-i fi uitat numele? Nu era nici prima iubire, căci aceea era în fața mea, nu era nici cea din urmă, căci deopotrivă era și aceea, și totuși îmi părea că o mai văzusem, cu cât mă uitam mai mult la ea. Dar cine putea fi aceea ființă delicată, cu părul blond, cu gâtul subțire, cu ochii albaștri și cu corpul atât de ușor, încât nici-odată n'ar fi putut-o ținea o mână omenească? Ea nu purta nici o podoabă, dar buzele ei aveau culoarea rubinului și gâtul ei avea frăgezimea topazului și ochii ei aveau seninul safirelor, și ea nu purta nici o podoabă.

În jurul meu se făcuse noapte. Nici o stea nu se arătase pe cer, dar o lumină nelămurită făcea îndepărtarea limpede. Pe ferestrele deschise toate începuse să se îndepărteze din nou, jucând între ele cu același ritm armonios; numai aceea, al cărei nume înzadar încercam să-mi amintesc, rămase gânditoare în pervaz. O strigai cu toate numele, pe care memoria și imaginația mi-le aducea pe buze, dar ori cât de multe erau ele, unul lipsea încă, acela pe care-l purta ființa stranie, ce pusese stăpânire pe toată simțirea mea.

Când zorii se iviră, profilul ei fin și transparent se mai zărea, ca un semn de întrebare, confundându-se cu pânza de lumină albă, fină, transparentă...

De atunci a trecut atâta timp și atâtea s'au schimbat în mine și în afară de mine! Dar fie în șirul lung al serilor de toamnă pline de melancolia morței, fie în șirul nopților de primăvară, în care fiecare din noi iubim măcar odată, fie în mijlocul zilelor de vară, sau în apusul însângerat al zilelor de iarnă, aceea ce nici o clipă nu îmi lăsa sufletul în pace, îndeosebi de celelalte, mi-se arată de nenumărate ori. Și nici odată nu era schimbată.

În orele în care sufletul meu cânta, ceace nu găsisem în lumea unde, zilnic, brutalitatea bucuriilor și a durerilor făcea o dramă nesfârșită, în orele când o singurătate ciudată, ce ne apasă pe fiecare din noi câte odată în viață, mă ținea departe de celelalte, ea îmi apărea totdeauna pe nesimțite. Și nici odată nu era schimbată.

În clipele rare, când desnădejdea întocmai ca o pasere mare de pradă ce își desfășură aripa peste fruntea noastră, încerca să mă stăpânească, sau când zădărnicia ființei noastre cânta, întocmai ca lama ascuțită a unui pumnal, să mi se strecoare până în fundul inimei, ea îmi apărea pe ne așteptate în fața mea. Și nici odată nu era schimbată.

Deseori m'am apropiat, atunci, de ea și am încercat să-i prind mânele și să i-le strâng în ale mele, deseori am voit să-i privesc în ochi, dar totdeauna m'am trezit privind în ochii alteia, ținând în mâna mea mâna alteia. Inzadar numai cu o clipă înainte o vedeam pe ea, înzadar privirile mele îi urmăreau mișcările-i pline de ispită și mister, conturul ideal al figurei sale, grația nespusă a zimbetului ascuns; când mâna mea credea că ține o parte a acelei ființe ne-reale ce par'că era trimisă din altă lume spre a-și îndeplini o misiune ascunsă pe lângă mine, mă trezeam totdeauna, în fața mea cu alta.

Și pentru că am iubit pe atâtea, și pentru că mi-am împărțit sufletul la atâtea; și-am alergat, și-am nădăjduit, și-am învins, și-am fost biruuit pentru atâtea, din cauza ei. De câte ori, desamăgit și obosit, mă hotăram să rămân în mine, ea îmi apărea din nou și din nou, după speranță, biruință și înfrângere, mă vedeam desamăgit și obosit. Și cât timp vor fi seri de toamnă sau de primăvară, zile de vară și apusuri de iarnă, și cât timp vor fi ore de căutare aceea ce nu se știe, și de singurătate ciudată, și cât timp vor fi clipe în care desnădejdea sau zădărnicia ființei noastre ne vor vizita sufletul, ea îmi va apărea mereu.

Dar de ce îndoială îmi spune, că în nici una din acele zile, ore sau clipe, prin care sufletul meu în chip fatal va trebui să treacă, nu voi putea păstra în mânele mele mâna aceleia al cărei nume nu-l cunosc și pe care desigur nu-l voi cunoaște nici odată?

București.

Mihail Cruceanu.

Intunecime de soare

În noaptea dintre 28 și 29 Aprilie, pe când vom dormi mai bine — adică nu toți, ci numai cei neoteliți — va avea loc unul din cele mai interesante fenomene cerești — o întunecime totală de soare.

Auzi acolo, vor zice mulți cetitori, omul acesta sau e nebun, sau își bate joc de noi, sau glumește; întunecime de soare noaptea. Adecă totală — ei vezi așa, acum pricepem gluma.

Ba, mă rog, nu ne-am înțeles deloc, căci nici glumesc, nici îmi bat joc. E chiar așa cum vă spun. În noaptea dintre 28 și 29 Aprilie va avea loc o întunecime totală de soare. Căutați, dacă nu credeți, și în călindar, dar nu în călindarul „Minervei”, căci acela s'a grăbit și a pus-o cu 10 zile înainte. În ziua de azi, când toți vor să bată recordul, nici fenomenele cerești nu puteau rămâne scutite de lupta de emulație.

Dar să ne explicăm. Cine nu știe, că pe când noi, de pe fericitul ăsta petec de pământ, avem noapte, pe partea opusă a pământului e ziua. Acolo va avea deci loc întunecimea pomenită, de soare.

Aceasta întunecime se va vedea din Australia, de pe oceanul Pacific și din partea de miazăzi a Americii-nordice. Cine nu crede, n'are decât să plece de cu bună vreme la America — fiind mai scurt drumul decât la Australia. O vor vedea poate mulți din țărani noștri plecați la America — firește nu pentru întunecimea de soare, ce va avea loc acolo, ci pentru întunecimea de soare de acasă.

Pe aici de mult n'a avut loc interesantul fenomen ceresc și cât vom trăi ceice suntem azi

în viață, nici nu va avea loc, dacă vom șede tot pe acasă. O întunecime totală de soare se extinde pe o frânghie abia de câteva zeci de kilometri lățime, de aceea e fenomenul așa de rar. Pentru ținuturile învecinate cu cea frânghie, are loc întunecime parțială de soare, dar acest fenomen nu poate fi nici comparat în grandiositate cu acel al întunecimei totale. De aceea va trebui să ne smulgem nițel rădăcinile din glie și să ne mai mișcăm, dacă voim să putem admira una. Cea mai de aproape va avea loc la 17 Aprilie 1912 în Spania, apoi una în 21 August 1914 pe peninsula scandinavă, Rusia etc.

J. Corbu.

INFORMAȚIUNI

Arad, 5/18 Aprilie 1911.

De-ale noastre.

Alegerea unui deputat clerical la sinodul eparhial din Caransebeș în cercul Ciacova. Primit știrea, că azi s'a efectuat alegerea deputatului sinodal clerical pentru cercul electoral al Ciacovei. Alegerea a fost condusă prin protopopul I. Pepa din Buziaș. Ales a fost părintele *Augustin Ghilezan*, noul administrator protopopesic al Ciacovei. Avem o deosebită mulțumire, când putem constata, că în cercul acesta puternic al burdismului, după atâtea lupte spurcate, a învins în sfârșit cinstea românească.

Felicităm din tot sufletul pe noul ales deputat!

Sfințire în capela din temniță. Cum am anunțat în numărul de Duminecă al ziarului nostru, Duminecă dimineața s'a săvârșit sfințirea obiectelor cumpărate pentru altarul din capela românească a temniței din Arad, de către părintele Gavril Bodea. La serviciu au asistat d-nele: Marilina Bocu, V. Antonescu, Adriana Ispravnic, Iovanca Németh și d-șoara Aurelia Pecurariu.

La inițiativa neobositei doamne Marilina Bocu s'a dăruit pentru capela întemnițaților parte obiecte, parte bani de către sutlele mărinimoase.

Obiecte au dăruit d-nele: Ana dr. *Demian*; două sfeșnice frumoase: V. *Antonescu*: o cruce de argint; Mar. *Bocu*: o coperitoare brodată pe borangic pentru sf. Prestol.

Cu bani au contribuit: Iovanca Németh 30 cor. Adriana Ispravnic 10 cor. Letiția Oncu 20 cor. Elena Raicu 10 cor. Sofia Beleş 10 cor. Sofia Papp 5 cor. Lucreția Herbay 8 cor. Sofia Iltu 5 cor, Elena Goldiș 10 cor. Ecaterina Vătan 10 cor. Văd. Emilia dr. Trailescu 5 cor. Văduva Luiza Doboș 6 cor. Elena Popovici, Maria și Trandafir Draghina (Tincova) 18 cor. Victoria dr. Erdelyi (Orăștie) 10 cor. Păr. Rom. Ciorogar 10 cor. Păr. Simeon Bulcu (Smoșcheș) 4 cor. D. Horia Tomas (funcționar Maria-Radna) 5 cor. D. Ioan Németh 5 cor. Total 181 cor. din cari s'a cumpărat:

Un rând de odoare preoțești, executate în Atelierul reuniunii femeilor române din Hunedoara, dela Orăștie 80 cor. O icoană cu Invierea Domnului și o candelă cu unt-de-lemn și fitil, dela librăria diecezană din Arad 21.50 cor. Un litru unt-de-lemn și 2 lumânări de ceară 220 cor. Un lăntșor de aninat candelă 1 cor. Au rămas 34.50 cor. cari se depun în casa Bisericeii ca fond al capelei ortodoxe din temnița Aradului.

S'a întocmit o bibliotecă pentru deținuți, compusă din 38 volume din biblioteca populară a Asociației, iar restul din alte scrieri, — cărți de cei mai de seamă autori, povești morale, manuale asupra lucrării câmpului, igienă, istorioare, cărți, de istorie și de rugăciuni etc.

Biblioteca compusă din 50 volume legate și numerotate, poartă fiecare inscripția: Biblioteca deținuților români din temnița Aradului, dăruită de doamnele române din Arad — a fost predată de doamna Marilina Bocu îngrijirea și supravegherea d-lui inspektor al închisoarei.

Doamnele române din Arad au săvârșit în felul acesta o faptă cu adevărat creștinească față de nenorociții întemnițați, pentru care Părintele Cerurilor o să le răsplătească însuși.

Cărți didactice aprobate. Ministrul instrucției publice a aprobat cu rezoluția dela 31 Martie a. c. nr. 15591 următoarele manuale pentru cursul primar de Iuliu *Vuia*: „Abecedar după metoda sunetelor vii“ Ed. V. 2. „Abecedar ilustrat după metoda cuvintelor normale“. Ediția VII. 3. „Carte de citire pentru clasa a doua“. Ediția IV.

Din patrie.

Unde petrece împăratul vara. Programul de vară al Majestății Sale deși nu e stabilit definitiv în toate amănunțele, conturile sunt determinate. Conform informațiilor dela Curtea din Viena, sărbătorile Paștilor le-a petrecut în Wallsee, iar azi se reîntoarce la Viena. De aci va pleca la începutul luni Maiu la Budapesta, pe mai multe săptămâni. Împăratul va sta la Budapesta probabil până spre finea lui Iunie, plecând apoi la Triest pentru a participa la festivitățile inaugurale ale primului vas de războiu *Dreadnought*, numit „*Viribus unitis*“. Sfârșitul lui Iunie însă negreșit îl va afla la Viena. Luna Iulie, când se pornesc căldurile mari, va petrece-o în vilegiatură, la Ischl, unde anul acesta sunt auspicii, că va avea liniște desăvârșită Domnitorul, deoarece până azi nu este anunțată vizita nici unui domnitor. Împreună cu bătrânul nostru Împărat va petrece vara la Ischl arhiducele *Francisc Salvator*, împreună cu copiii și cu arhiducesa *Maria Valeria*, și principesele bavarez *Leopold* cu arhiducesa *Gizella* și cei doi copii ai lor.

Un erou al baionetei. Economul *Ioan Madarász* din Tinca, adeseori are neplăceri cu autoritățile, pentru unele călcări de lege. În timpul cel mai nou fiind acuzat cu teșmecherie, jandarmeria din Tinca a ieșit la fața locului să facă perchiziție la domiciliu. Alaltăieri înainte de prânz sergentul *Alexandru Korodi* a intrat la *Madarász* și-i ceruse niște acte, ce trebuiau pentru a încheia investigațiunea. Acesta însă l-a primit prea puțin afabil, la ce distinsul purtător al baionetei și penei de cocoș, apucă arma și amenințase pe *Madarász* în numele legii, somându-l să predeie scrisorile. Gospodarul, om binefăcut, pune mâna pe arma jandarmului, și — dacă e să credem istorisirea d-lui sergent — încercă să i-o smulgă din mâni. Gestul acesta într-atâta a turburat pe jandarm, de fără ositare, i-a înfipt baioneta în piept, apoi în abdomen, încât *Madarász* a sucombat fără graiu. Imdată chemară un medic. Medicul cercual dr. *Sebes* a constatat, că ranele sunt mortale. *Madarász* e în agonie. S'a pornit anchetă pentru a constata, dacă a întrebuițat jandarmul arma just ori arbitrar.

Cât cunoaștem clișeu acestor anchete, fără un deosebit dar de prooroc, prevedem reabilitarea deplină a jandarmului violent. Doar nu se va putea altfel.

Greva medicilor din Leva. În Decembrie anul trecut, a expirat contractul medicilor aplicați la casa de ajutorare a bolnavilor din Leva. Medicii de pe teritoriul casei de ajutorare a bolnavilor s'au constituit în Ligă și au început să pertraceteze cu casa de ajutorare pentru facerea unui nou contract.

Contractul s'a și făcut cu casa de ajutorare din Leva, dar Casa regnicolară de asigurare a muncitorilor nu l'a primit pe motivul, că, din principiu Casa de ajutorare nu pertracetează cu Liga medicilor, ci numai cu medicii săi angajați.

Din cauză, că Casa regnicolară nu a aprobat contractul nou până la 1 Aprilie, toți medicii din Leva au declarat solidar, că bolnavii Casei de ajutorare îi vor împărtași în tratament medical numai la însărcinarea din caz în caz a Casei de ajutorare, pe baza tarifei stabilită pentru medicii privați. Ajutorul cel dintâiu însă îl dau fiecăruia, împlinindu-și obligamentul moral impus de chemarea lor.

Vizita studenților unguri la Helsingfors. Ziurului „*Pester Lloyd*“ i-se scrie din Petersburg:

„*Birschewia Wiedomosti*“ anunță, că între Petersburg și Viena au avut loc tratative diplomatice asupra plănuitei călătorii a corului studen-

ților unguri în Finlanda, tratative, cari s'au terminat cu eșuarea planului acestei călătorii. În urma intervenției făcute din Petersburg, ministrul cultelor ar fi convocat pe studenții, cărora le-a spus, că nu le poate interzice a pleca la Helsingfors, dar că e de părere să renunțe la planul acestei călătorii până la clarificarea situației în acest oraș.

„*Pester Lloyd*“ declară, că nu se știe nimic în loc competente asupra presupuselor tratative și că ministrul cultelor nu a făcut nici o intervenție pe lângă studenți.

Dela frați

Aniversări regale în România. Familiile dinastiei române vor sărbători la 7 Aprilie patru aniversări. Una va fi aceea a M. S. Regelui, care va împlini 72 ani. În aceeași zi regele Carol a fost ales principe domnitor al României printr'un plebiscit național. Tot la 7 Aprilie familia princiară va sărbători a 27-a aniversare a nașterii principesei *Beatrice de Saxa Coburg și Gotha*, sora A. S. R. Principesa *Maria*, precum și aniversarea căsătoriei principesei *Alexandra de Hohenlohe-Langenbourg*, altă soră a A. S. R. Principesa *Maria*.

Prințul Ferdinand generalisim. Cetim în „*Adevărul*“, că Vineri la sfârșitul ședinței Senatului, d. *Filipescu* a depus, cu asentimentul opoziției, un proiect pentru crearea unui nou grad de general de corp de armată, care echivalează cu gradul de generalisim al armatei, și care este creat special pentru principele Ferdinand.

De altfel se știe că d. *Filipescu* de mult, în Camera liberală, vorbind de situația armatei, a emis deja ideea înființării unui asemenea grad.

Proiectul a fost votat aseară de Senat și a venit azi la Cameră, unde a fost pus imediat în discuția secțiunilor.

La redeschiderea ședinței Camerei proiectul a fost luat în discuție.

Dupăce d. *Ianovici* dă citire raportului, d. *Take Ionescu* în numele partidului conservator-democrat, declară că dă deplina sa aprobare acestui proiect. Aceiași declarație o face și d. *Ion T. Ghica* în numele colegilor săi liberali din Cameră.

Proiectul e pus apoi la vot.

Spre marea mirare a deputaților el a întrunit totuși și 6 bile negre.

În secții proiectul a stârnit vii discuții. Îndeosebi d. *Ioan Miculescu*, fostul director al „*Protestării*“ l'a combătut cu vehemență. D. *Miclescu* a votat pe față contra proiectului.

Sătenii bulgari din Poradim la Regele Carol. În vederea solemnității, ce se va face la Petersburg cu ocazia celebrării morții fostului împărat *Alexandru al III-lea al Rusiei*, o delegație de săteni bulgari din satul *Poradim* (Bulgaria), unde se știe, că a fost cartierul general al armatelor ruso-române în timpul războiului din 1877—78, se va duce la Petersburg să depună o coroană de lauri la capela Sf. Petru și Pavel. Această delegație se va prezenta și regelui Carol, după ce se va înapoia din Petersburg. Delegațiunea va porni cu trenul din *Poradim* la *Rusciuk*, iar de aci va trece la *Varna*, de unde se va imbarca pe un vas militar rus, ce-i va fi pus la dispoziție de guvernul rus, și se va duce la *Odessa*. Dela *Odessa* își va continua drumul cu trenul la Petersburg. În țara noastră delegația va intra prin *Ungheni*, iar de aci va merge la *București*, spre a se achita de misiunea ce are față de regele nostru.

Răspunsul societății „Dante Alighieri“ către Liga Culturală: „*Scumpe domnule*, Plăcuta salutare, ce ne vine dela frații români, nu poate să nu miște inima noastră în clipa când Italia cu minunată unanimitate de cugetare comemorează gloriosul cincuantesimul dela liberarea ei.

Și acestei Lige, care-și propune, în câmpul culturai, a menține via și tare conștiința românească oriunde sunt oameni, cari vorbesc părinteasca limbă neo-latină, în numele președintelui, îi trimet urări și dorințe de succes.

Secretarul general“.

Dela „Societatea istorică“. Seria conferințelor „Societății istorice române“, sub președinția d-lui Em. Cretzulescu a cotinuat în sa-loanele Eforiei Cretzulescu.

Comunicarea d-lui Porucic despre troiane și alte remășițe ale civilizației scito-sarmatice și despre configurația Mării-negre și a Mării-caspice în epoca lui Herodot, arătând cum troianele datează din epocă preistorică, iar mările aveau o întindere mai mare.

D. Iuliu Dragomirescu vorbește despre „Viața și activitatea lui Bogdan Petriceicu-Hașdeu. D-sa face o expunere documentată despre neamul marelui scriitor, insistând cu amănunte noi asupra partidului basarabean Alexandru Hașdeu, — tatăl, asupra lui Tadeu — bunicului și asupra celorlalți strămoși ai lui Bogdan Petriceicu Hașdeu, ajungând până la Ștefan Hașdeu din 1840.

Ocupându-se de viața și activitatea lui Hașdeu, d. Dragomirescu, după explică însușirile lui psihice, prin lungul șir de oameni mari al strămoșilor săi, descrie copilăria lui neastampărată și educațiunea pe care a primit-o sub directa priveghere a părintelui său care l-a pregătit pentru marile lui creațiuni de mai târziu. D-sa aducând numeroase și inedite informațiuni, examinează această epocă obscură a vieții lui Hașdeu. El cercetează ca copil în Basarabia, în casa părintească dela Cristinești, apoi ca student la univesitatea din Harcof, ca militar la războiul din Crimeia. Hașdeu era remarcabil prin acea epocă printr'un spirit fantastic și aventuros. Conferențiarul povestește diferite anecdote din copilăria și adolescența lui, din cari se pot vedea premonițiile unui adevărat om genial. El nu ținea socoteală nici de autoritate, nici de disciplină în excesul lui de individualism.

La 1856 Hașdeu, schimbându-și numele de Tadeu în Bogdan, fuge în Moldova, unde începe pentru el viața literară și științifică.

D. Dragomirescu, studiază aceste prea interesante începuturi ale activității lui Hașdeu, aducând o mulțime de date neexploatate până acum.

Conferința a fost ascultată cu cel mai mare interes de alesul public care a asistat și conferențiarul a fost viu felicitat.

Petrecheri.

Teatru în Recița-montană. „Reuniunea română de cântari și muzică din Recița-montană“ invită la reprezentațiunea teatrală urmată de dans, care va avea loc Luni, a doua zi de Paști, la 24 Aprilie n. a. c. în sala de teatru a hotelului „Pannonia“. Se va juca „Bărbații fermecați“, comedie în 3 acte de ** cu cântece și jocuri naționale, loc. de P. Bundu. Acomp. la pian e susținut de d-na Roza Micu, iar acomp. orchestral de către capela montanistică din loc sub conducerea dirigentului reuniunii. Jocurile sunt conduse de vătaful Petru Stoicovici.

Pentru reprezentarea acestei piese reuniunea s'a îngrijit de costume originale și decorații potrivite, nizuind totodată a satisface pretențiilor deosebite, cari asigură succesul artistic. Inceputul la 8^{1/2} ore seara. — Scrisori și telegrame sunt a se adresa d-lui Eugeu Crenian, prezidentul reuniunii.

Diverse

O lună fără lună. Adecă o lună din călindar fără lună plină pe cer a fost în Februarie 1866. Cum se știe, organizarea împărțirii anului în luni e în fazele lunii — satelitului nostru — care împărțire se mai păstrează și azi la unele popoare (Evrei, Turci). Anul însă nu stă din un număr întreg de lunațiuni și așa lunile din călindar au trebuit modificate. Așa am ajuns la anomalia, că o lună, după noua împărțire, a rămas fără lună plină deci fără îndreptățire la numele de lună. Timpul dela o lună plină până la alta e 29⁵ zile. În 1866 căzând o lună plină pe 31 Ianuarie, luna plină următoare n'a putut avea loc până la 1 Martie. Februarie a fost scurt, pe rând Ianuarie și Martie a avut câte două luni pline.

Un astronom făcând computul, când vom mai avea acest caz, a căpătat rezultatul, că acest caz e așa de rar, că nu va mai avea loc decât peste 2500'000 ani — firește, dacă durata timpului de rotațiune a pământului și a celui de rovoluțiune a lumii, vor rămânea neschimbate. Dar aceasta nu stă, fie, că rotațiunea pământului se încetinează, fie că luna se apropie de pământ, destul, că s'a constatat, că timpul de revoluțiune a lunii scade. Iar când timpul dela o lună plină la alta va fi mai scurt de 28 zile, atunci Februarie a scăpat de primejdie de a fi lipsit de lună plină.

Validitatea semnării acțiilor fără semnare. Prin faptul, că a făcut plăți asupra acțiilor, plătitorul (viitorul acționar) a confirmat, că declarațiunea referitoare la subscrierea acțiilor provine dela dânsul. — (Curia regească sub numărul 950/1910 dela 15 Februarie 1011).

Soțul ca reprezentant ai soției în adunarea generală. Soțul poate reprezenta pe soția sa în adunarea generală în calitate de acționar, chiar și fără o plenipotență specială.

Dupăce soțul, în sensul statutelor, este îndreptățit a-și reprezenta soția în adunarea generală, faptul, că această calitate a sa n'a fost anunțată prealabil nu poate servi ca motiv de a fi exchis dela desbaterile adunării generale. — (Curia reg. sub Nr. 1087/1910 dela 24 Februarie 1911).

Din străinătate.

Expediție italiană în Albania. Ziarele italiene protestează în mod energic în contra intențiunei lui Ricioti Garibaldi de a organiza o expediție în Albania. Guvernul italian va supraveghea coasta pentru a împiedeca plecarea expediției. În cazul când expediția va ajunge totuși pe coasta Albaniei, orice intervenție va fi imposibilă de-oarece Turcia ocupă Coasta și Muntenegrul păstrează o strictă neutralitate.

Fallières la Tunis. Prezidentul republicei franceze Fallières însoțit de ministrul marinei Delcassé, de ministrul de agricultură Pams și un secretar de stat a plecat peste Taulon la Tunis. Înainte de a sui vaporul, prezidentul a ținut la Toulon un mare discurs, în care a făcut mărturisiri prețioase asupra politicei guvernului francez. Îndeosebi a surprins declarațiunea lui asupra lui Delcassé, actualul ministru al marinei, pe care a făcut-o în legătură cu reamintirea înfloririi portului Toulon. A declarat spre surprinderea mare a celor de față, că azi Franța are în fruntea marinei un bărbat ales, căruia i-s'a făcut pe nedreptul atâtea învinuiri. Prin aceste declarații Fallières a aprobat politica lui Delcassé, care pe timpul, când era ministru de externe, era să ducă Franța într'o politică foarte riscată, care a fost desaprobată în mare parte de opinia publică franceză.

În drumul său Fallières va fi salutat de o escadră a flotei italiene și engleze.

Indemn la revoluție în Turcia. Din Constantinopol se anunță: Ofițerul Omer Niazim a ținut în localul comitetului „June Turc“ din Monastir o cuvântare în care a stigmatizat cu epitetul de trădători ai națiunei otomane pe deputații cari fac opozițiune în parlament, în cap cu Lutfi-Bey.

El a spus între altele:

„Trebuie să pornim o nouă expediție militară, spre a ocupa din nou Constantinopolul și a pedepsi pe cei vinovați de trădare întocmai cum a fost pedepsit Abdul Hamid.

Din Portugalia. Guvernul republican din Portugalia a domnit până în prezent fără a fi autorizat de reprezentanța legală a poporului. Guvernul își dă acum silința să întrunească și această condiție formală.

Se proiectează deci convocarea unei mari adunări naționale, care va avea să se declare asupra formei de stat republicane, ori monarhice. Guvernul a dat către popor un manifest, în care enumără motivele, cari au necesitat răsturnarea regimului monarhist și introducerea celui republican. Se face o reprivire detai-

lată asupra revoluției și se dă un program pentru guvernarea din nou a Port galiei. În program sunt date cele mai libere și democratice idei, cu ajutorul cărora guvernul speră să-și câștige o majoritate în această adunare. Adunarea va consta din 235 membri.

Proces pentru două cuvinte. În Paris s'a pertractat zilele acesiea un proces interesant pentru două cuvinte. Părintorul a fost profesorul le Théry, un chirurg cunoscut din Paris. A pârît pe un mare negustor rus, cu numele Wladimir Lubovici, pentru 10,000 franci.

Rusul conzuitase pe profesor, cu câteva săptămâni mai înainte, în cauza unei operațiuni, ce ar fi trebuit să se facă soției sale bolnave. Le Thiery îi dete sfatul să facă operațiunea cât mai curând, pentrucă din spusele rusului avu convingerea, că cazul este periculos. Negustorul, din contră, dorea, ca ziua de operațiune să se stabilizească numai după: se va fi înapoiat dintr'o călătorie în străinătate, și s'au înțeles, ca profesorul să fie chemat telegrafice la Petersburg. Astfel profesorul Le Thiery a corespondat telegrafic cu cunoscutul său rus din Petersburg și ultima depeșă primită din partea medicului, conținea: „Nu veni prea târziu.“

Profesorul, care locuia de câteva luni în Lyon, în urma telegramii a crezut că nu-i este iertat să întârzie nici o minută, și cu trenul cel mai deaproape plecă la Petersburg. Când ajunse în casa pacientei, spre mirarea sa află, că aceasta murise cu câteva zile mai înainte, și era deja îngroșată. În textul telegramii negreșit s'a putut întâmpla greșală. Anume după cuvintele: „Nu veni“ și „prea târziu“, ar fi trebuit să fie o virgulă, ori telegrama întreagă ar fi trebuit să fie: „Nu veni pentrucă este prea târziu“.

Profesorul nu numai că a avut spese cu călătorie, dar pe lângă osteneala era să-și piardă și onorarul de 10.000 franci, promiși din partea rusului. Greșala neînțelegerii a făcut-o numai negustorul, care a vrut să cruțe două cuvinte din telegramă. Rusul n'a voit să plătească și profesorul l'a pârît în Petersburg. Fiindcă rusul s'a mutat la Paris, nu mult după moartea soției, profesorul l'a pârît și aici.

Tribunalul a hotărît, că profesorul este în drept a-și cere onorarul întreg. În asemenea cazuri se ia în considerare și autoritatea, întocmai cum își pot cere plată pentru timpul pierdut advocații vestiți, ori se pertractează procesul ori nu. Într'o chestie așa de însemnată, cum este chemarea unui profesor într'un oraș așa depărtat, este nu numai economie, din contră, este ușurință, să nu scrii două cuvinte, ca să plătești taxă mai mică. Wladimir Lubovici a trebuit așa dară să plătească. Acum poate medita, că unde este bine să facă omul cruțare.

Vizita regelui Nichita la Roma. Din Cetege se anunță, că din cauza evenimentelor din Albania vizita regelui Nichita la Roma, a fost amânată pentru Februarie anul viitor.

Accidentul balonului „Germania“. La prima ascensiune la Dusseldorf, balonul „Germania“ a suferit avarii și a trebuit să suspende pentru câțva timp cursele.

Helicea dreaptă e stricată și cârma de înălțime de la spate s'a rupt.

După știrile sosite direcției Lloydului, vaporul Hurano va putea fi eliberat încă astăzi.

Revoluția din Mexico. Știrea, că la St. Quintin au debarcat mai mulți marinari englezi, cari să apere acest oraș contra revoluționarilor, se afirmă. Soldații englezi au scos în oraș steaguri engleze. În celelalte părți ale statului Mexico se dase lupte înverșunate între răsculați și soldați. Pe toată linia insurgenții au ieșit învingători. În jur de Douglas au stat față în față trupe de peste 1600 soldați, în care însă trupele guvernamentale au fost bătute. Știri din New-York vestesc, republica este primejduită și tot mai mult se ivesc cete de revoluționari, cari amenință cu răsturnare întreaga formă de stat. De remarcat este, că noile bande, ce se ridică, nu se înrolează sub steagul lui Madero, conducătorul de până acum al revoluționarilor. Situația în general e îngrijitoare.

Tablouri falsificate. A fost arestat în Cracovia un negustor, care încercase să vândă drept veritabile mai multe tablouri, copii după operele cunoscuților pictori polonezi.

ULTIME ȘTIRI

Nenorocirea unor turiști. Din Maria-Cell se anunță, că la Paștile catolic trei turiști vienezii au făcut o excursie pe Türritzerhügel. Mecanicul Nicolci a alunecat de pe un pisc ghețos căzând într-o adâncime de patruzeci metri. Unul dintre soții lui a sărit după el voind să-l scape și și-a fracturat mâna. Când a venit expediția de salvare Nicolci murise.

Tulburări în Africa de Ost. În provinciile portugheze din Africa de Ost s'au iscat tulburări. Vasele de război engleze din Durban și din Nathal au primit ordin, să stea gata de plecare. În Lorenzo-Marguez răsvrății au alungat pe slujbașii regaliști. În capitală sunt adunate multe materii explozibile și se fabrică bombe. Răsvrății pretind depărtarea guvernului și numirea de guvernor a comandantului trupelor dela Lorenzo-Marquez.

Accidentul vaporului „Hurano“. Vap. „Hurano“ care a ajuns pe o stâncă la Scala Cap, se află în situație foarte critică. Incercările de salvare făcute de vaporul „Karintia“ au rămas zadarnice. Pasagerii și echipajul se află în pericol.

Din Maroco. Din Maroco sosesc noi știri alarmante. Aceste știri probabil vor schimba ținuta de până acum a Angliei și Germaniei, cari erau de credință, că situația în Maroco nu este atât de critică. Încât să necesite intervenția Franței și Spaniei.

Cetele răsculaților au raportat noi învingeri asupra trupelor sultanului. Sultanul e încunjurat din toate părțile de insurgenți și nu este esclus, ca trupele lui să fie silite a se preda.

x Pe Paștile românesc în Marele bazar al lui Fischer Simon din Arad, piața Szabadság nr. 12, sunt prețurile mult scăzute.

Mușterii din Arad și provincie cercetează cu predilecție Bazarul lui Fischer Simon unde sunt serviți cu promptitudine și ieftin. Acest Bazar încă de pe vremea lui Porter Vilmos, e vestit, că are înmagazinate cele mai diverse obiecte de modă și lux, pălării, rufe, cravate, corturi, bastoane, geante, portofele și asortiment mare de tot felul de obiecte cu cele mai moderate prețuri. Merită atențiune deosebită magazinul de trăsuri pentru copii. Favorul de fotografii gratuite e și acum valabil.

x On. Cetitori. Atragem atențiunea On. Cetitori asupra însărcinatului Eugeniu Juncan, care fiind și Român, șea deschis un Institut nou de văpsit, curățire chimică, și spălat cu aburi a albiturilor. Arad, strada József főherczeg Nr. 9.

x Atențiune! Dacă voiești a cumpăra un ceas regulat și punctual, giuvaericele, bijuterii fine de aur și de argint, cu prețuri moderate, să vă adresați cu încredere către **Hirsch Jenő** ciosornicar și giuvaeriu în Arad, stradele Forray și Rákoczy-colt.

x Ai auzit deja? Intreg Aradul vorbește de calitatea neîntrecută a mașinilor de cusut Pfaff. Se disting cu mers tăcut. Sunt tot așa de folosibile pentru cusut, ca pentru brodat și cârpitul ciorapiilor. Mare magazin de biciclete și gramfoane la mecanicul **Hammer Vilmos**, Arad, piața Szabadság nr. 7. Telefon 96. Mare Atelier special pentru reparații. 1—5

x Pardon pentru un cuvânt! Dacă voiți a vă comanda haine elegante, grăbiți la vestitul croitor **Márton Jakab**, Arad, Szabadság tér nr. 8. care execută după ultima modă cele mai moderne haine pentru bărbați și copii cu prețuri moderate. 1—5

x Fiți atenți! Facem atenți pe cetitori, că înainte de a cumpăra instrumente muzicale, să cerceteze prăvălia de instr. muz. a lui Szilágyi Albert, din piața Boros-Béni nr. 21. 1—5

x A apărut: Elemi népiskola értesítő könyvecske — Aviz școlar pentru școlile populare primare.

Se află de vânzare la Librăria diecezană din Arad. Prețul unui exemplar 30 fil, + 10 fil, porto.

BIBLIOGRAFII.

—x—

Au apărut:

„**Vatra Școlară**“, revistă pedagogică Nr. 4—5 (Aprilie—Maiu) cu următorul cuprins: V. Stan: † dr. Petru Șpan. — Ultimele zile, moartea și înmormântarea lui dr. Petru Șpan. — Candid Popa: dr. Petru Șpan și școala de aplicație a seminarului „Andreian“ din Sibiiu. — Radu Prișcu: Pro memoria. — Avram Sârbu: Moștenitorii lui dr. Petru Șpan. — V. Stan: Self-government. — Vasile Oniciu: Sărbătoarea păsărilor și a pomilor. — Informațiuni: Morți iluștri. Chemarea episcopului Miron. Fundațiuni dr. Petru Șpan. Românii la expoziția internațională din Roma. — Bibliografie. — Aviz. — Redacția și administrația: Sibiiu, strada Măcelarilor Nr. 27.

„**Cultura creștină**“ No. 7, revista profesorilor de teologie din Blaj, cu următorul sumar bogat și interesant: Ioan Georgescu: Hristos a înviat! — Dr. Alex. Nicolescu: Colecțiunea Pseudoisidoriană (II. Articol final). — Dr. Ioan Bălan: Limba cărților bisericesti (V). — Dr. Iuliu Florian: Cinstirea sf. Evanghelii în vechime. — Dr. Iacob Radu: Fragmente din luptele și suferințele bise-

ricii române (I). — Zapletal — Lucaciu: Câteva dintre problemele exegesei Testamentului vechiu (II). — Dr. Nicolae Brânzău: Administrația oficiului parohial (II). — Cronică: Biserica română din Basarabia, Alcoolismul, Partidele anticatolice din Spania, Literatura și cultura modernă, Date triste din țara „luminei“. Pericolul adventismului, Un capitol din presa modernă, șcl. — Telefon. O recomandăm cetitorilor noștri cu toată căldura. Prețul de abonament: pe an cor. 10; în străinătate cor. 12.

„**Noua revistă remână**“. Noutăți: Idealismul junimist. — O nouă fabrică românească de hârtie. — Lărgirea dreptului de vot în Italia. Cestiuni culturale: N. Simionescu, profesor la Universitatea din Iași. Un muzeu regional la Hârșova. Istorie literară: Octav Minar. Cum a lubit Eminescu (după scrisori și documente inedite). Critica literară: Ramiro Ortiz, confer. de limba ital. la Universit. Antonio Fogazzo, III. N. Em. Teohari. Concepția și simțirea poetului P. Cerna. Discuții: I. Bruker. Paradoxe asupra minciunii. Verax. Problema pedagogiei experimentale. Insemnări: Nenorocirea poetului Anghel. — Cum se scrie o carte didactică. — Caragiale și împăcarea Românilor cu Ungurii. — Kaiserul și pictorii. — Producția conservatorului de declamație. Revista Revistelor: Ramuri. — Căminul nostru. — Mercure de France. Memento.

*

La librăria diecezană se capătă:

Agârbiceanu I.: „In întuneric“, nuvele . . . 2.—
Luncianu M.: „In sărbători“ nuvele . . . 1.50
Baltag Radu: „Feciorul“ nuvele . . . 1.50
Hai să rădem, Almanahul revistei literare
Minerva 1.—
Shakespeare W. „Regele Lear“ tragedie în
5 acte și 25 tablouri —.45
Tăslăuanu C. Oct. Informații literare cul-
turale 1903—1911 2.—
Iorga N. Studiu și documente cu privire
la Istoria Românilor vol. XIX. 3.—
Agârbiceanu I. Două iubiri 2.—
„In clasa cultă. 1'80
Ghibu I. Ziaristica bisericească la Români 2.—
Golescu Const.: Insemnările călătoriei mele
făcută în anul 1824, 1825—1826 . . . 3.—
Viora din Bihor, Viorele, schițe și nuvele. 2.—
Pestalozzi H. Leonar și Ghertruda, o carte
pentru popor tradusă în românește și
însoțită de o introducere de Ion A. Ră-
dulescu-Pogoneanu 3'50
Stavri A. Luminșuri, poezii 2.—
Poe Edgar, Ingropat de viu —10
Martig. Em. Psihologia pedagogică . . . 3'50
Plus de fiecare carte 10—20 fileri pentru
porto poștal.

Redactor responsabil: **Atanasie Hălmăgian.**

FOIȚA ZIARULUI „ROMÂNUL“.

MARY.

— Roman de Björnstjerne Björnson —

Traducere liberă de dr. Horia Petra-Petrescu

(22)

— Urmare —

Nu putea să se rețină, pieptul lui începuse să se sbuciume și să plângă cu sughiț — îl cuprinsese în tremur. Avea simțământul că va trebui să isbucnească în lacrimi.

Atunci i se păru că-i lucesc în față două brațe albe și auzi pe cineva vorbind — vorbe albe și albastre, albastre și albe și ele. Ușa a închis-o după el, cineva, desigur ca să-l ascundă. Apoi luciră din nou cele două brațe albe și Joergen auzi respicat cuvintele: „Joergen! Joergen!“ Simți cum îl atinge o mână de braț și se așeză jos. Mary rostise — de fapt — numele lui, de douăori chiar. Acum îl neteza pe frunte și-i dete părul la o parte de pe frunte. Atât de blând, atât de ușor ca o floare; încât desfăcu ceva în sufletul lui — și tot ce era brutal și toată rana sufletească se topiră și dispărură sub mână ei. Se prefăcură într'un simțământ, care nu se poate defini, în simțământ de căldură.

Ființa care se apleca acum asupra lui era — la adevărat — prima ființă, care-i ajută, de când fusese el copil. Se simțise atât de singur. Când încredere într'ânsul zăcea în strânsul acesta de mână! Atât de nemeritată, li cădea atât de bine.

Visa că este și dânsul bun și că e stăpânit de spiritele cele bune. Culoarele de prin odaie parcă ridicară deasupra lui, de jur împrejur, în cort. Subt acest acoperiș al cortului parcă primeau ochii ei mari, scumpi, sufletul lui în sufletul ei. Joergen zise rugător și încet de tot:

— „N'am mai putut-o suporta.“

Ce n'a putut suporta pricepeau ei amândoi. Ea se retrase deodată.

— „Mary“, murmură el. Rosti vorba fără de voia sa; se gândea cu glas tare. Se sperie și el — și ea. Mary se dete înapoi, privirea ochilor ei se făcu nelămurită. Nu era ceva în ordine, o vedea el asta — și înainte de a-și fi putut veni ea în ori, înainte de a o fi știut chiar el, se afla Joergen în nemijlocita ei apropiere. O cuprinsese în brațele sale și o trase spre sine. Se făcu sălbatec, când simți trupul ei lângă trupul său. O sărută, o sărută într'una, unde putea ajunge. Ea se aplecă pe spate, când într'o parte, când într'alta. Atunci o sărută Joergen pe gât, de jur-imprejurul gâtului. Simțea Mary: acum era acum. Era gata-gata să-și piardă conștiința. Numai o mână o avea liberă. Cu aceea l-a împins dela ea. Într'acelaș timp s'a aplecat arăt de tare pe spate, de era aproape să cadă. Astfel ajunse el mai aproape de ea. Asta îl întărită și voia să se folosească de prilej. Avea însă lipsă de brațul drept, ea să o poată cuprinde iarăși în brațe. Astfel își eliberă ea brațul stâng și și-l propti cu toată puterea, de care era capabilă, de pieptul lui, încât a putut să se întoarcă într'o parte și să stea iarăși dreaptă.

Ochii lor se întâlniră. Erau sălbateci. Flăcările din ei se luptau împreună. Nu vorbira nici unul. Respirația ei era scurtă, răsufia greu.

Deodată răsună din pragul ușei un strigăt: „Mary“. Era doamna Dawes. Ea, care nu mai era în stare să-și părăsiască patul, ea sta pe pragul ușei. „Mary“, strigă ea din nou, atât de disperat, cașicând ar fi gata să leșine.

Amândoi năvăliră afară. Doamna Dawes stetea acolo, în haina de noapte, răzîmându-se de perete, în fața ușei deschise larg. Era gata să cadă la pământ; Joergen Thiis îi sări într'ajutor și o apucă de subsiori. Pe trepte începură să alerge în sus fetele de casă, cu mica Nanna. Joergen sta și o ținea pe doamna Dawes în picioare, până ce au putut-o ridica și duce în odaie cu puteri unite. Ea nu mai putea mișca picioarele. Ținea ochii închiși; nu știa dacă a leșinat. Era grozav de grea. Oricât și-au dat osteneala să o ridice și târească, n'au putut-o duce deocamdată mai departe, decât peste pragul ușei și în odaie. Apoi au purtat-o încet prin odaie. Acum venia problema cea mai grea: să o ridice în pat. Nu puteai să o apuci de nicăiri bine. De căteori au ajuns cu trupul sus la marginea patului, nu voiau picioarele să se ridice și ele, și cădeau iară jos; doamna Dawes nu le da nici un ajutor la operația aceasta. Gmea numai. Înainte de a o fi putut prinde Joergen bine, zăcea iară la pământ, cât era de lungă. Însfârșit, după ce i-au pus trupul de sus iarăși în pat, dar nu atât de bine, încât să rămână acolo în urma greutății proprii, erau gata să despe-

4 culeg. tipografi

află aplicare în **Tipografia diecezană din Arad.** Salar după tarif. Condiția se poate ocupa și imediat.

Cumpăr

sau dau în schimb pentru alte obiecte:

Recipise de amanet,
aur, argint sdrobit și bijuterii,

Deutsch Izidor,
orologier și bijutier.
Arad, str. Weitzer János.
(Palatul Minorităților).

Magazinul de oroloage și bijuterii cel mai mare din Arad. Cea mai ieftină sursă de cumpărat. **Telefon 438.**

Înainte de a cumpăra

pe sama

copiilor și a D-voastră **ghete** ori **alți articlii de modă** trebuincioși, negreșit vizitează pravația de modă bărbătească a lui

Iványi Menyhért

în strada Forray.

Deoarece ghetă bune și ieftine numai acolo Vă puteți procura.

În cancelaria subsemnatului află

un candidat de avocat

cu praxă, momentan aplicare pe lângă condițiuni favorabile.

Dr. Dionisie Roman
avocat, Medgyes.

Un oficiant de stat în penzie,

vărsat în toate ramurile cărților funduare, posedă limba română, germană și maghiară, caută aplicare la un institut de credit ca

oficiant.

Adresa la **administrația foaiei.**

Cele mai noi susceperți de

plăci pentru gramofon:

Hulló falevél

din „Ezigányszerelem” și din „Balkáni hercegnő”

se capătă la

Koch Dániel

Arad, str. Deák-Ferencz.

Vis-à-vis de hotelul „Crucea albă”.

Városmajor - Sanatorium și Hydrotherapie

26 odăi aranjate cel mai modern.

Supraveghiere medicală continuă (constantă).

Birou central, stabiliment medical:

Budapesta, Bulevardul Ferencz-körút 29.

Director-șef: **Dr. A. Cozmutza.**

Consultanții dela orele 8—9 a. m. 3—5 p. m.

Telefon 88—99.

Un contabil român

află aplicare momentan la banca »ARANYOS MEGYESI TAKARÉK PÉNZTÁR« în Aranyosmegyes, com. Szatmár, pe lângă salariu începător de 1600 coroane. Se recere praxă bună în toate afacerile unui institut de credit.

Covârșesc orice concurență

prin bunătatea, durabilitatea și ieftinătatea lor ghetele pentru bărbați, femei și copii pregătite din piele neagră ori colorată în atelierul propriu al lui

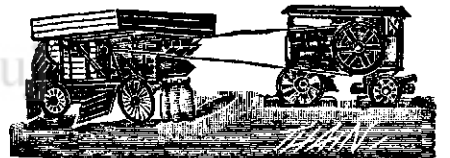
Czernóczy Mihály,

de sub numărul 3 strada Kossuth, Arad. Ghete jumătăți se capătă în orice fel de fazon.

DACĂ DOMNIATA

dorești să-ți cumperi un aparat montat cu motor bun perfect

și de o productivitate deosebită

cu prețuri favorabile, sub condițiuni avantajoase, având garanție deplină, — adresa-ză-ți cu o scrisoare către

SZÜCS ÖDÖN

BUDAPEST, VI., Nagymező-utca 66.

Intreprindere comercială de mașini industriale și economice, și firma va trimite preț-curent și eliminat de spese — gratis.

reze: nu mai știau — de fapt — cum să mai încerce. Mica Nanna a început să rădă și fugi afară, pufnind de răs. Joergen se uită pe urma ei furios. Asta era și pentru Mary prea mult. Înainte cu trei minute se luptase încă cu cea mai mare disperare — iar acum — o cuprinsese un răs, care nu și-l putea stăpâni, încât a fost silită să fugă și ea afară. Stetea cu batista apăsată pe gură, sgârcindu-se de răs, când ieși sora de caritate din odaia tatălui ei; acesta voia să știe, ce însemnează larma asta. Mary se duse la dânsul în odaie. Abia putu să-i explice ce s'a petrecut, căci o prindea răsul mereu: cum sta lungită doamna Dawes în odaie, și ce încercări desperate fac Joergen și fetele să o ridice. Tata întrebă, dându-și mare osteneală, ce a căutat ea, adevărat doamna Dawes pe pragul ușei. Aici conțeni Mary cu răsul. Una din fete intra și anunță, că doamna Dawes zace în pat. Se roagă de domnișoara Mary, să poftască la ea.

În odaia doamnei Dawes stetea Joergen la picioarele bolnavei. Bolnava gemea și plângea și striga după Mary. Abia că a apărut Mary în pervazul ușei, și doamna Dawes a început să întrebe:

— „Ce ți-a fost, dragă? M'a cuprins o teamă așa de grozavă! — Ce ți-s'a întâmplat?”

Mary se duse la ea, fără să se uite la Joergen. Ingenunchie în fața bătrânei ei prietene și-și petrecu brațul pe după gâtul ei.

— „O, tanti Eva”, zise ea, și-și răzîmă capul de pieptul ei. După câțiva timp începu să plângă.

— „Ce ai, ce ai, draga mea, scumpa mea, ce te face atât de nenorocită?” Doamna se tânguia și mâna ei o mângăia într'una, piimbându-se pe părul minunat al fetei. Mary nu spunea nici acum nimic.

— „Nici când, în viața mea, n'am simțit atât de lămurit”, începu din nou doamna Dawes, „că are să se întâmple ceva grozav”.

Mary tăcea.

— „A fost ceva cu Joergen Thiis?”

Mary o privi în ochi.

— „Doamne, Doamne, mi-am gândit-o îndată! — Dar gândește-te, fata mea, că te-a iubit, de când te-a văzut pentru întâia dată. Te-a iubit, pe tine și pe nici una alta. Asta-i mult, credemi-o.”

— Și nu ți-a făcut o singură dată nici cea mai mică aluzie, — nu-i așa?”

Mary clătină din cap.

— „Asta-i mult, foarte mult, asta-i semn de caracter. Te-a servit și ți-a dat cinstea covenită. — Vai, nu fii atât de aspră! Așa acum, când ai sărăcit, îndrăznește. Da' ce s'a petrecut la adevărat?”

Mary se codi încă puțin, apoi zise:

— „La început am crezut că-i vine rău. Dar apoi s'a făcut deodată ca nebun”.

— „O, ți-aș putea povesti și eu o grămadă... da, da... da, da...” Ea căzu pe gânduri. Apoi murmură: „Dacă umbliă unul atâția ani de zile în casă și...”

— „Să nu mai vorbim de asta”, îi taie vorba Mary și se ridică.

— „Nu, e...”

— „Să nu mai vorbim”, repetă Mary. Se apropie de fereastră. Atunci auzi glasul doamnei Dawes în urma ei:

— „Știi tu că mi s'a încredințat mie? M'a întrebat dacă are voie să te ceară de nevastă. Nu-și poate închipui ceva mai frumos. Să-ți sară el într'ajutor, când noi nu mai suntem în stare. Dar zice că nu se poate apropia omul de tine”.

Mary făcu o mișcare fără să vrea.

Doamna Dawes o băgă de seamă.

— „Nu fii atât de aspră, Mary. Știi tu, fata mea, că eu și cu tată-tău, credem, că...”

— „Tanti, te rog...”

Mary se întoarse furtunos spre ea, ca să înceteze discuția. Din mișcarea ei nu puteai celi că-i displace vădit discuția, dar voia să-i pună capăt.

Mary rămase la ea în odaie. Nu voia să riște să se întâlnească cu Joergen Thiis. Odată, când i-a dat ceva doamnei Dawes îi spuse aceasta:

— „Știi tu, fata mea, că are să moștească pe unchiul Klaus?” Fiindcă nu-i răspunse Mary, îndrăzni să urmeze: „Joergen crede, că unchiul Klaus are să-i ajute, dacă se va însura”.

Mary lăsă să i se spună acestea fără ca să arate că le-a auzit.

*

(Va urma)

Parfum admirabil

pentru udat la Paști și Săngeorz, miros de vioare, lăcrămioare, trandafir, etc., cu prețul de 50 fil., cor. 1-50 și cor. 2.

Văpseală pentru ouă, lipsită de otrăvă în colori diferite, cutia 6 fil.

Hârtii în colori diferite pentru colorat ouă, cutia 16 fil.

Parfumuri lipsite de alcool, sticla 90 fileri.

Se capătă toate la

Rozsnyay M.

apotecar, Arad, piața libertății.

TELEFON 474.

TELEFON 474.

„Rochia-pantaloni“

nu se va bucura nicăiri de așa trecere, ca

ghetele de bărbați, dame și copii

cumpărate la „Asociația călțunilor arădani“ (Aradi Czipőtermelő Szövetkezet), cari se pregătesc din pielea cea mai bună pe lângă **prețurile cele mai ieftine.** E recunoscută și trănicia acestor ghete făcute cu îngrijire și de aceea fiecare va lucra în interesul său, dacă își va procura ghetele trebuincioase la această „Asociație“

(Aradi Czipőtermelő Szövetkezet)

Piața libertății nr. 14.

Mare asortiment

de

ghete de bal

în culoarea aurului, din atlas albastru și trandafiriu, din piele de lack și chevreaux

la

Weinberger János

cel mai distins magazin de ghete.

ARAD, Andrassy-tér nr. 20.

25 (11)

La

Librăria diecezană, Arad

se capătă

MINEILE

pe 12 luni, în 12 vol. legate în pele cu copcii, 1 vol. 14-50, toate volumele Coroane 172.

La administrația ziarului

„Românul“

se primesc anunțuri cu prețurile

cele mai moderate.

